VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

21e jaargang
nummer 2
februari 2021

KERKBEHEER

Geldwerving: Erfstellingen en legaten

Zoek een goede notaris

Actie Kerkbalans 2021 van start

VAN
HOOGEVEST
ARCHITECTEN

Westsingel 9
3811 BA Amersfoort

bureau@vanhoogevest.nl
www.vanhoogevest.nl

SKG

DONEREN,
COLLECTEREN,
INFORMEREN EN MEER!

Stichting Kerkelijk Geldbeheer is dé financiële dienstverlener aan Protestantse kerken en aanverwante instellingen. Bij SKG kennen we de kerkelijke markt als geen ander!

Veel kerkelijke gemeenten hebben de Appostel app met bijbehorende webwinkel SKG Collect tot tevredenheid in gebruik.

Met de Appostel app heeft u al uw kerkzaken digitaal en AVG-bestendig:

- **geld werven en collecteren**
- **informeren met agenda, nieuwsberichten en kerkbode**
- **communiceren naar uw gemeenteleden**

Voor meer informatie en een demonstratie kijkt u op appostel.nl of skggouda.nl

Kerkrentmeesters in Noord-Holland, Groningen, Drenthe en Friesland

SBKG-NN is de vraagbaak
voor kerkeigenaren
in Noord-Nederland

Denkt u aan uw
SIM-aanvraag 2022-2027 ?
Vraag het aan Ineke!
058-212 35 92

Wij ondersteunen bij:
- onderhoud / restauratie / verbouw / herbestemming
- gebouwenbeheer / groen en duurzaam
- subsidie- en fondsaanvragen / financiering

058 -212 3592
info@sbkg-noordnederland.nl
www.sbkg-noordnederland.nl

SBKG
Noord-Nederland

INHOUD

Voorzitterskolom | Beleid en beheer 5
Agenda 6
Kalender voor kerkrentmeesters 6
Interview | In gesprek met notaris mr. Eva van Dorst-Dijkers 7
VKB Partner | Syndesie 10
VKB Partner | PrivacyTeam 12
Maandelijkse cartoon 13
Onderzoek inkomsten gemeenten in de Protestantse Kerk 2020 13
Toerusting | Werving van erfstellingen en legaten 14
De orgelbank 17
Predikant en kerkbeheer | Johan Verboom 18
Vraag van de kerkrentmeester | BTW bij inhuur personeel door een kerkgenootschap 21
In dienst van de kerk | Ouderling-kerkrentmeester: Ervaringen met nalatenschappen 22
Opinie | Nu de tijd om pastorieën aan te pakken 24
Filosofische reflectie | Verantwoordelijkheid 25
Actueel | Arbeidsmarktonderzoek CNV en VKB 27
Actueel | Tijden veranderen; kerk, verander mee 28
Actueel | Nieuws van de Actie Kerkbalans 2021 30
Verenigingsnieuws | Sturingsinformatie voor CvK's 32
Onderscheidingen van de VKB 34
PKN Onderscheidingen 35

Erfstellingen: lust of last?

En daar ligt-ie dan opeens op de mat: Een brief van de notaris dat de gemeente een erfenis krijgt. Meestal goed nieuws voor gemeenten die vaak hun inkomsten zien dalen met het ledental. Maar er moet dan nog heel wat gebeuren voor het geld bij de kerkrentmeesters op de bank staat.

Zouden gemeenten een actief beleid moeten voeren om vaker als begunstigde in testamenten te worden genoemd? Andere goede doelen in Nederland timmeren behoorlijk aan de weg, en hun inkomen bestaat voor een aanzienlijk groter deel uit nalatenschappen dan dat van plaatselijke gemeenten. Maar ook buitenlandse, met de Protestantse Kerk vergelijkbare kerkgenootschappen ontvangen veel meer geld uit erfenissen.

Over de mogelijkheden en wenselijkheden van het werven van erfstellingen en legaten, én over de haken en ogen bij de aanvaarding, leest u meer op de volgende bladzijden.

Bert van Rijssen
Eindredacteur

Colofon

Bestuur VKB
Drs. F.H. Buddenberg, Zoetermeer, voorzitter
G. Koffeman, Oudewater, vice-voorzitter
Mr. P. van den Boogaart, secretaris en 2e penningmeester
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Westerbroek, penningmeester
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid

Ereleden
D.G. Bijl, drs. G. van Soest, mr. P.A. de Lange en drs. C. de Raadt

Redactie
J.M. Aarnoudse, hoofdredacteur, E. van Rijssen, eindredacteur, W. Hukom, N.J.M. de Jong en N. Breukhoven

Redactieraad
Mr. P. van den Boogaart, voorzitter, J.C. Riemersma, dr. M. van der Meulen en M. Nieboer

VKB Bureau
Vrieseweg 82,
3311 NX Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl
Tel. 078 - 639 36 66
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie
Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen
Abonnementsprijs per jaar voor leden van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 30,- per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen € 28,- per abonnement en 11 en meer abonnementen € 26,- per abonnement. Abonnementsprijs voor niet-leden € 33,- per abonnement. Deze prijzen zijn exclusief 9 pct. BTW. ISSN 1568-8712. Abonnementen lopen per kalenderjaar. Opzegging kan tot uiterlijk 4 weken vóór de afloopdatum. Er verschijnen 10 nummers per jaar (juli/ augustus en november/december zijn gecombineerde nummers.

Oplage & druk
5.500 ex. © februari 2021 - Verloop drukkerij

Foto omslag
Shutterstock

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland (VKB) is op 1 januari 2005 opgericht. De Vereniging is de voortzetting van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk (VVK) en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer in de Gereformeerde Kerken in Nederland (LVCB).

Leden van de VKB kunnen zijn: gemeenten, welke behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland, te weten Protestantse Gemeenten, Hervormde Gemeenten, Gereformeerde Kerken en Evangelisch-Lutherse Gemeenten, of federaties van deze gemeenten.
Deze leden worden in de VKB uitsluitend vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters. Het ledenbestand van de VKB omvat ruim 93 % van alle bij de Protestantse Kerk aangesloten plaatselijke gemeenten.

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is een zelfstandige organisatie. Zij werkt wel ten dienste van de Kerk, maar neemt een onafhankelijke positie in ten opzichte van de Protestantse Kerk in Nederland.

Het doel van de VKB is drieërlei:

- belangenbehartiging voor de leden door deelname aan onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden binnen de kerk (voor medewerkers en predikanten), door participatie in organen en organisaties die van belang zijn voor kerkbeheer en door een rol te spelen in de beïnvloeding van ontwikkelingen binnen de kerk, zodat overal waar beleid gemaakt wordt voor of in de kerk het kerkrentmeesterlijk perspectief meespeelt;

- optreden als service instituut door het aanbieden van diensten die aansluiten op de behoeften van de leden;

- optreden als kennisinstituut door middel van deskundigheidsbevordering en het verzamelen, ontsluiten en ter beschikking stellen van informatie die voor colleges van kerkrentmeesters van belang is.

DRIEBERGEN
accountants
fris | scherp | helder

T 071 402 16 21
feest@driebergenaccountants.nl
www.driebergenaccountants.nl

VAN REE ACCOUNTANTS
registeraccountants en belastingadviseurs

Van Ree Accountants biedt advies op maat voor kerkelijke instellingen en andere non-profitorganisaties. Als accountants zorgen we er natuurlijk voor dat u over de juiste cijfers beschikt. Onze frisse kijk op uw cijfers levert bovendien verrassende inzichten op. Ontwikkelingen in het resultaat. Opmerkelijke trends. Verslaggeving volgens de PKN-richtlijn. Fiscaal advies.

Met een frisse kijk ziet u zoveel meer. Neem gerust vrijblijvend contact met ons op via onze website of info@vanreeacc.nl.

www.vanreeaccountants.nl

AUDIT & ASSURANCE | ACCOUNTANCY | BELASTINGEN | CONSULTANCY

ALPHEN AAN DEN RIJN | BARNEVELD | LEERSUM | GELDERMALSEN | NIEUWEGEIN | ZWOLLE

Beleid en beheer

Beleid en beheer zijn twee zijden van dezelfde medaille. Het ontwikkelen van beleid zonder rekenschap te geven van per definitie schaarse middelen leidt tot luchtfietserij. De uitdaging is om met schaarse middelen een optimaal resultaat te bereiken met het oog op de kerndoelstellingen van de kerk: het gemeenschap zijn met Christus middels Woordverkondiging en het omzien naar elkaar. Kerkrentmeesters in samenwerking met kerkenraden, die hierin succesvol zijn, tonen bestuurlijk vakmanschap.

Er valt alleen op dit gebied nog wel het nodige te verbeteren binnen de Protestantse Kerk in Nederland. In dit nummer van Kerkbeheer komt de geldwerving met aandacht voor legaten en erfstellingen aan de orde. Het gaat daarbij dus om de exploitatie en de vermogensvorming van kerkelijke gemeenten.

Eerst de exploitatie. Passen op de winkel kan niet meer in deze tijd van afnemende ledenaantallen en teruglopende inkomsten. Dit vraagt om visie en een meerjarig beleid om de tering naar de nering te zetten. De introductie van meerjarenramingen en kengetallen in FRIS is wat dit betreft een verbetering en faciliteert de discussie in de kerkelijke gemeente over zijn toekomst.
Als VKB proberen we al een tijdje te komen tot de ontwikkeling van een dashboard van gegevens, die een goede indruk geven van de vitaliteit van een (wijk)gemeente. Na de diagnose worden kerkelijke gemeenten uitgedaagd om na te denken over oplossingen voor de gesignaleerde problemen. In 2021 wordt gewerkt aan een pilot voor een tiental gemeenten om ervaring op te doen met deze methodiek. PAKBit is de naam waaronder wij dit instrument willen gaan aanbieden. PAKBit staat voor pro-actief kerkbeheer m.b.v. ict-instrumenten. Het is de bedoeling – mits corona niet al te veel roet in het eten gooit - dat wij vanaf 2022 PAKBit breed gaan aanbieden aan de kerkelijke gemeenten binnen de Protestantse Kerk.

Dan de vermogenssfeer. Het komt nogal eens voor dat tekorten op de exploitatie samengaan met een forse vermogenspositie zonder dat er een visie is wat er met dat vermogen moet gebeuren. De Commissie Werkzaam Vermogen heeft in 2020 geïnventariseerd dat PKN-gemeenten 1 miljard euro (600 miljoen kerkrentmeesterlijk vermogen en 400 miljoen diaconaal vermogen) op de plank hebben liggen zonder dat hiervoor concrete plannen bestaan.
Dat zou toch anders en beter moeten tegen de achtergrond van de problemen waar kerkelijke gemeenten mee worstelen. Indien men dit vermogen op een spaarrekening laat staan met 0% rente is er sprake van dood geld terwijl er best wel aanwendingsmogelijkheden te bedenken zijn. Dood geld wordt dan weer omgezet in ‘werkzaam’ vermogen. Bijvoorbeeld het vormen van bestemmingsreserves om het jaarlijks onderhoud van het kerkelijk vastgoed te financieren waarmee de jaarlijkse exploitatie wordt ontlast. Of: projectmatig geld beschikbaar stellen voor de financiering van pioniersplekken of invulling geven aan verbinding tussen de generaties. Meer aandacht dus voor het jeugdwerk binnen de kerk. En als een armlastige gemeente geen kans meer ziet om tot een duurzaam sluitende exploitatie te komen, is het altijd nog beter dat het vermogen wordt ingezet om de samenwerking met een naburige gemeente mogelijk te maken dan het idee van de Commissie Werkzaam Vermogen om de Dienstenorganisatie als een soort makelaar te laten optreden tussen gemeenten met teveel en te weinig vermogen. Hoe je het ook wendt of keert, het vermogen is wel opgebracht en gespaard voor en door de plaatselijke gemeenten en die moeten er dan ook van profiteren of de richting voor aanwending bepalen.

VKB-activiteiten in tijden van corona

In verband met de coronamaatregelen worden er door de VKB geen fysieke bijeenkomsten voor kerkrentmeesters georganiseerd. Verschillende activiteiten vinden online doorgang via de moderne communicatiemiddelen. We zien hiervoor de belangstelling groeien.

Voor actuele informatie over (online) activiteiten verwijzen wij naar onze website (www.kerkrentmeester.nl).

Ook in onze digitale nieuwsbrief wordt u op de hoogte gehouden van actuele zaken. Ontvangt u deze nieuwsbrief nog niet? U kunt zich hiervoor aanmelden via e-mail info@kerkrentmeester.nl.

TOINE DAELMANS
LUIDKLOKKEN
&
TORENUURWERKEN
Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77
☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

Kalender voor kerkrentmeesters

Maart:

- Bedanken van de gemeenteleden voor de toegezegde bijdrage voor Actie Kerkbalans in de vorm van een publicatie in het kerkblad en daarbij een overzicht van de eerste meer definitieve resultaten van de Actie Kerkbalans.
- Rappelleren van gemeenteleden die hun toezegging voor de betreffende termijn, indien die verstreken is, nog niet hebben betaald.
- Activeren van de gemeente voor de Paascollecte, indien in uw gemeente gehouden
- Bespreking van de cijfers van de voorlopige jaarrekening in het college van kerkrentmeesters.
- Uiterlijk 31 maart 2021 instandhoudingssubsidie aanvragen bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- Betaling Maandnota

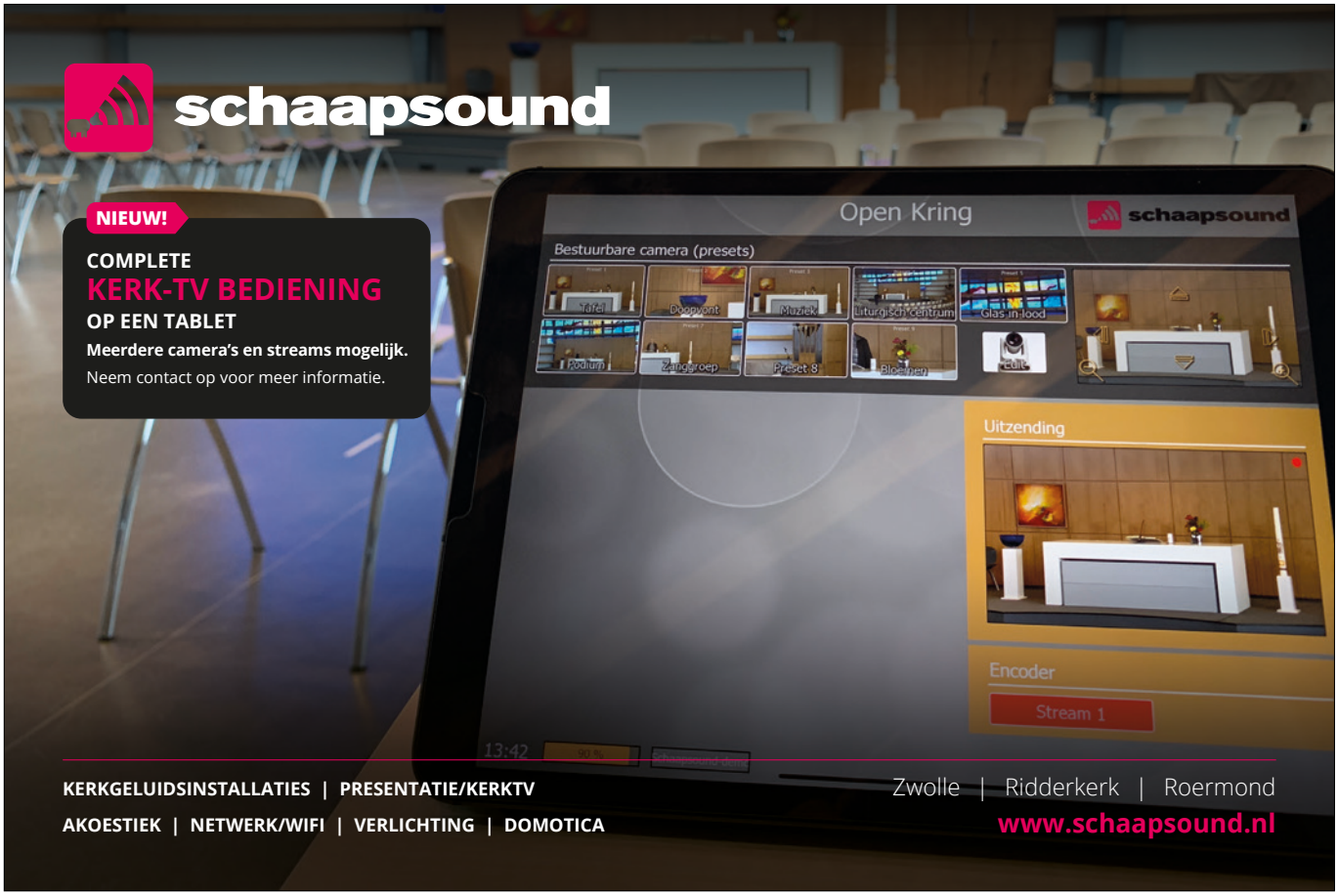

Erfstellingen en legaten: zoek een goede notaris

In gesprek met notaris mr. Eva (E.M.) van Dorst-Dijkers

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** PR

Een beetje verwaaid komt mw. Van Dorst binnen in het kantoor van de VKB in Dordrecht. Haar kantoor is in Maasdam, maar ze woont op een steenworp afstand. "Ik heb vandaag de zorg voor de kinderen, tien en zes jaar oud, want de scholen zijn dicht, en ik heb net mijn zoon even weggebracht naar een vriendje op de fiets, vandaar". We gaan het hebben over erfstellingen en legaten. Ik heb haar leren kennen toen ik als dominee voorging in de Wilhelminakerk in Dordrecht. Zij was één van de kerkgangers. En, een van de weinigen (als je geen kerkrentmeester bent) – vermoed ik – die weten wat de VKB is. Toen ik ernaar vroeg, vertelde ze me dat ze notaris was en zodoende de VKB kende.

Coronaperikelen

Als we aan de thee zitten, begint het gesprek, zoals zoveel gesprekken van vandaag met de invloed van corona op het dagelijks leven. "Mijn man en ik komen in aanmerking voor twee dagen noodopvang voor de kinderen, hij werkt als jurist bij de Raad van State en ik heb mijn notariskantoor, maar de rest moeten we zelf opvangen. En dan ook meteen die schoolbegeleiding. Het is een hele klus." Ik vraag hoe dat zit met die noodopvang en het notariswerk. Van Dorst: "Niet alles is uiteraard cruciaal. Een contract of een hypotheek kan soms ook wel wachten. Maar als je in een laatste levensfase nog een testament moet opmaken of veranderen, dan moet je bij die persoon op bezoek kunnen zonder uitstel. Dus een deel van mijn werktijd is aangemerkt als cruciaal." Daarmee zijn we met dit voorbeeld meteen bij ons onderwerp aanbeland.

Notariskantoor in Maasdam

Maar eerst ben ik nog wel benieuwd hoe je besluit een notariskantoor in Maasdam te beginnen. "Word je dan halverwege de middelbare school wakker met de ingeving: yes, ik word notaris?" Van Dorst: "Nee, zo is het niet gegaan. Wel wilde ik rechten studeren. Dan kun je een paar kanten op: advocatuur, rechtspraak, wetenschap of notariaat bijvoorbeeld. In mijn eerste jaar heb ik gewoon een paar 'snuffelstages' gedaan, en toen kreeg ik het idee dat het notariaat het beste paste bij mij en bij wat ik wilde gaan doen. Geen spijt van gehad. Ik doe het nu ruim 20 jaar waarvan 14 jaar als notaris en ik geniet elke dag van mijn werk. Maasdam is voor mij niet onbekend, want mijn vader en moeder waren er huisarts. Er was in dat deel van de Hoeksche Waard geen notaris gevestigd, dus ik ben gewoon begonnen en het loopt prima."

Erflater persoonlijk spreken

"Graag wil ik het hebben over het perspectief van de schenker en van de ontvanger" zo snijden we het eigenlijk gespreksonderwerp aan. "Maar eerst de schenker: stel mijn oude vader vraagt mij: ga jij eens bij de notaris informeren hoe het werkt om geld aan de kerk na te laten, wat krijg ik dan te horen? Kan ik dat dan voor hem regelen?" Mr. Van Dorst: "Informatie kun je krijgen, maar regelen kan niet. Je moet als notaris altijd spreken met de persoon zelf. Het gaat om het vastleggen van de uiterste wilsbeschikking van iemand. Een notaris (of een bevoegde medewerker van de notaris) moet zelf vaststellen wat iemand wil en of dat in vrijheid en in tegenwoordigheid van geest kan worden geuit. Kinderen zijn dan bij voorkeur geen spreekbuis, want zij zijn vaak belanghebbend. Dus uw vader moet naar het kantoor komen, of als dat niet lukt, komen wij naar hem toe. Overigens komt het niet veel voor dat mensen met kinderen de kerk als erfgenaam aanwijzen. Wel wordt er dan soms een legaat opgenomen: dus een deel van de erfenis, een bedrag, of een percentage van een bepaalde waarde. Mensen zonder kinderen laten wel vaak hun erfenis na aan een organisatie als de kerk. Als je erfgenaam bent, word je verantwoordelijk ▶

voor de afhandeling van de erfenis, met alles er op en er aan. Maar goed, we zijn nu nog bij de schenker."

Legitieme portie voor kinderen

"Kun je alles wel aan de kerk schenken, of is dat beperkt?" vraag ik. "Nee, je kunt – als je kinderen hebt – niet alles aan een organisatie toedelen. Kinderen hebben altijd recht op hun zogeheten legitieme portie. Dat is de helft van datgene wat de kinderen zouden krijgen, als de gehele erfenis volgens de wet zou worden verdeeld, maar ze moeten dat dan wel zelf opeisen. Kinderen van de erflater hebben daar vijf jaar de tijd voor. Ook anderen die kunnen aantonen een biologisch kind te zijn, maar nooit in familieverband waren opgenomen, of van wie het bestaan bij niemand bekend was. Dit laatste geldt uiteraard alleen bij mogelijke vaders."

Kwaliteiten van de notaris

"Het is erg belangrijk dat je goed aangeeft bij de notaris wat je wilt. Ook mag je van een notaris verwachten dat die goed op de hoogte is van de organisaties aan wie je iets wil nalaten. Hier gaat nog wel eens het nodige mis. Uiteraard hoort het bij onze beroepscode en bij ons vak om zo nauwkeurig en zorgvuldig mogelijk vast te stellen wat iemand wil, maar soms moet je doorvragen of iets uitzoeken. Ik geef als voorbeeld iemand die zijn vermogen aan Blijdorp wilde nalaten. Het ligt voor de hand dat dit Diergaarde Blijdorp is. Maar als je dan de eerste de beste organisatie met de naam Blijdorp uit het handelsregister in het testament opneemt, dan kun je er aardig naast zitten. Want Blijdorp is ook de naam van een wijk en van een woningcorporatie. Verder heeft Diergaarde Blijdorp ook aanpalende stichtingen. Dus, wat wil de erflater nu precies? Bij kerken heb je dat ook. Neem alleen al het verschil tussen de kerk en de diaconie. In de Protestantse Kerk is de diaconie een rechtspersoon. Of wil je dat het ten goede komt van een specifieke wijkgemeente, of een specifiek gebouw, of liever een Vriendenstichting? Dat moet je goed overwegen. Kijk dus even rond welke notaris je in de arm wil nemen. Het notariaat is weliswaar een ambt, maar ook inmiddels een concurrerende markt. De één neemt meer tijd voor je dan de ander. De één heeft meer verstand van de kerkelijke wereld dan de ander. De één is ook duurder dan de ander, zeker. Maar liever een testament dat helder en duidelijk is, waar iets meer tijd in is gaan zitten, dan te snel en te goedkoop."

"Maar hoe dan ook, ook na 25 jaar, probeer altijd in de geest van de bepaling te besteden."

Oormerken van bestemming

"Hoe zit dat met het oormerken van legaten of erfstellingen, hoe ga je daar als notaris mee om? Logisch dat duidelijk moet zijn voor welk orgaan iets bestemd is, maar je kunt van al te specifieke bestemmingen als ontvanger ook behoorlijk last hebben." Mw. Van Dorst: "In principe kan een erflater alles bepalen. Het is haar of zijn wilsbeschikking. Het is aan de ontvanger om het al dan niet te aanvaarden, als je een last die eraan vastzit niet wilt. Als je je echter niet aan de bestemming houdt, hebben andere belanghebbenden het recht om bezwaar te maken en 'toekenning vervallen' te laten verklaren. Natuurlijk praat je – als het goed is – als notaris ook over de vraag of het 'vrij besteedbaar' of aan een specifiek doel gebonden is en waarom iemand dat wil, en of een terminering dan wellicht ook verstandig is."

"Kan iedereen testamenten inzien? Hoe werkt dat dan?" Mr. van Dorst: "Een testament is de wettelijke vastlegging van de uiterste wilsbeschikking. Het wordt in een register opgenomen. Dit kan ingezien worden als je belanghebbende bent, als je een akte van overlijden kunt tonen. Dit kan dus pas na overlijden. Er wordt gecheckt of je daadwerkelijk belanghebbende bent. Meestal vinden directe erfgenamen natuurlijk een afschrift van het testament in de nalatenschap van de overledene. Maar pas op, dat kan wel eens niet het laatste zijn. Er zijn nogal wat mensen die tussentijds hun testament wijzigen. Je kunt ook via een notaris proberen na te gaan of je belanghebbende bent."

Fiscale aspecten

"Een ander aspect trouwens bij de overwegingen rond een testament is de fiscaliteit. Immers, legaten en erfstellingen aan ANBI instellingen kennen fiscale vrijstelling. Als je aan je kinderen vraagt: geef maar een stuk aan de kerk als ik er niet meer ben, dan moeten die kinderen wel eerst over de erfenis erfbelasting betalen. Dus ook dat is wel iets om te bedenken. Bovendien zeg ik altijd: als je iets wil, leg het onomstotelijk vast en belast niet je kinderen of één van je kinderen er mee, want hoe vaak komt het niet voor dat er dan toch heibel ontstaat in een familie." Als (voormalig) pastor en geestelijk verzorger kan ik dat alleen maar beamen. We wisselen wat voorbeelden uit van situaties die we meemaakten, waar je alleen maar hoofdschuddend aan terug kunt denken.

Legitieme vorm van geldwerven?

"Wat vindt u als notaris ervan om als kerk ook deze manier van geldwerving onder de aandacht van oudere leden te brengen? Wij merken dat er soms wel wat gêne is om dit in de kerk bespreekbaar te maken, zo van: u kunt ook aan de kerk of de diaconie denken in uw testament." Mw. Van Dorst: "Je moet daar prudent mee omgaan. Soms heb ik ook wel eens een 'niet pluis' gevoel gehad. Een mevrouw die door de kerkgemeenschap flink werd geholpen en wel alles aan die kerk wilde nalaten. Maar de mevrouw van die kerk die haar chauffeur was en haar rolstoel duwde, zal ik maar zeggen, was wel erg bemoeizuchtig en sturend. Dan wil ik sowieso zo'n vrouw alleen spreken. Dat is standaard, en dan bel ik haar later nog eens op: is dit echt wat u wilt? Oudere mensen kunnen kwetsbaar zijn, en

Mr. Eva van Dorst-Dijkers

1994-1999	notarieel recht Rijksuniversiteit Groningen
1999-2003	kandidaat-notaris in Rotterdam
2003-2006	kandidaat-notaris in Dordrecht
2007-heden	notaris in Maasdam, nu gemeente Hoeksche Waard
2012-2016	diaken bij de Wilhelminakerk in Dordrecht

daar kun je oneigenlijk gebruik van maken. Maar voor het overige: er is helemaal niks mis met het onder de aandacht brengen bij senioren dat ook de kerk een organisatie is die het nu eenmaal van donaties en giften moet hebben. Dat doen legio andere goede-doelen organisaties ook. Zij maken het je nog makkelijk ook met een eigen notaris en al. Geef goede informatie en breng dit gewoon onder de aandacht van je mensen, zou ik zeggen". "Is het een specialisme onder notarissen, of doet elke notaris aan testamenten?" Mw. Van Dorst: "Elk kantoor, behalve op de Zuidas in Amsterdam misschien, doet ook aan familierecht, maar dan kom ik terug op wat eerder ter sprake kwam: de éne notaris is de andere niet, dus informeer vooraf welke ervaringen juist bij het nalaten aan de kerk er bij verschillende notarissen bij je in de buurt bekend zijn".

Zuiver en beneficiair aanvaarden

"Als we kijken naar de ontvanger, de kerk, wat is er dan te vertellen?" Van Dorst: "Je hebt het verschil tussen 'zuiver aanvaarden' en 'beneficiair aanvaarden'. Het eerste betekent dat je de gehele verantwoordelijkheid van bezittingen en schulden van de erflater op je neemt. Naar mijn mening kun je dat als kerk nooit doen. Dat doe je als je je persoonlijk verantwoordelijk voelt voor wat de erflater nalaat, niet anders. Beneficiair aanvaarden betekent, dat je alleen een batig saldo ontvangt en niet aansprakelijk wordt voor een eventuele restschuld. Dus altijd 'beneficair' aanvaarden', al kost dat dan zo'n 130 euro. Soms vraagt een kerkrentmeester mij of dat wel chic is, en of er geen wantrouwen uitspreekt. Ik zeg dan: maak er een soort algemeen besluit van, dan kun je daar altijd op terugvallen. Je weet nooit, ook familie niet, wat er eventueel tevoorschijn komt."

"Aanvaarden, ook beneficiair aanvaarden betekent overigens wel – en dat realiseert zich niet iedereen – dat je hoe dan ook verantwoordelijk bent voor de afhandeling, ook als er schulden zijn. Bij een legaat is dit natuurlijk niet aan de orde: dat krijg je gewoon, maar soms ben je wel afhankelijk van de afwikkeling, bijvoorbeeld als het gaat om een bepaald percentage van een waarde (van een huis bijvoorbeeld)."

Erfenis of legaat weigeren

"Kun je een erfenis of een legaat ook weigeren, op welke gronden doe je dat?" Mw. Van Dorst: "Dat kan zeker. Dat kan als je lasten die er aan verbonden zijn, niet acceptabel vindt. Maar ik heb ook wel meegemaakt dat een kerkgenootschap op ethische gronden niet in een erfenis betrokken wilde worden, omdat er bijvoorbeeld wel of niet buitenechtelijke kinderen in het spel waren."
"Ook kan ik me voorstellen, dat je – hoe lonkend de hoogte van een erflating ook kan zijn – twijfels hebt over de herkomst van het nagelaten vermogen. Natuurlijk kan iemand die bij leven op een bijzonder onethische manier vermogen heeft opgebouwd nog iets goeds willen doen. Maar je kunt ook in situaties verzeild raken met belanghebbende partijen die claims stellen, waar je niet in verzeild wil raken. Maar goed, dit zijn uitzonderingen en het kan ook zuiver zijn. Het verhaal van Zacheüs staat niet voor niets ook in de Bijbel."

Hoe omgaan met oormerking als ontvanger?

"Tenslotte: hoe ga je als ontvanger om met oormerking?" vraag ik. Mw. Van Dorst: "Je eraan houden, en als het niet meer al te letterlijk kan, bijvoorbeeld omdat het orgel waar het oorspronkelijk voor was, is vervangen, dan 'in de geest van'. Hoe langer een fonds bestaat, hoe meer dit kan spelen. Je kunt volgens mij ook via de rechtbank formeel ontslagen worden van de verplichting, maar dat heb ik niet helemaal paraat. Maar hoe dan ook, ook na 25 jaar, probeer altijd in de geest van de bepaling te besteden."
Na een uitgebreide 'rondleiding' in het gebied van de erfstellingen en legaten en na een hartelijk gesprek, dank ik mw. mr. Eva van Dorst-Dijkers voor alles wat ze heeft willen vertellen. We gaan het delen met onze kerkrentmeesters in den lande.

NOTARISKANTOOR VAN DORST-DIJKERS

NETWERK NOTARISSEN

▸ In gesprek met Frank de Vos en Nico Heijboer

Syndesie - De juiste verlichting op het juiste moment

Het licht (niet) zien

Tekst & Beeld: Syndesie

"We zien het keer op keer als we een kerk binnen stappen. Of, misschien beter gezegd, we zien het niet." Nico Heijboer, één van de mannen achter Syndesie vertelt gepassioneerd over het belang van goede en mooie verlichting in kerken.

"Wat ik bedoel te zeggen is dat veel kerken een prachtig gebouw hebben, met meestal hele bijzondere ornamenten van monumentale waarde. Ze zijn er, met recht, trots op en vaak is er wel ergens een fotoreportage te vinden, waarbij met een paar tijdelijke lampen het unieke plafond, de bijzondere gewelven of het prachtige houtwerk van de preekstoel zijn vastgelegd. Maar als je als kerkganger binnenkomt is er meestal van deze prachtige architectuur (bijna) niks te zien."

Te vanzelfsprekend

Ondanks het belang van licht lijkt verlichting snel (te) vanzelfsprekend te zijn. "Zelfs mijn moeder snapt nog altijd niet zo goed wat we doen. Ze vraagt hoeveel schakelaars ik dan aan en uit moet klikken, terwijl ik daar voor een grote tv-uitzending met een ingewikkeld technisch besturingssysteem voor me zit," vertelt Nico lachend.

"De laatste jaren zijn er steeds meer nieuwe technieken in het kerkgebouw geïntroduceerd: Een microfoon zodat achterin ook alles goed verstaanbaar is en camera's voor de live-stream. Maar dat lichtknopje is er gewoon altijd geweest. Waarom zou je daar aandacht aan besteden?"

Groen licht en niet meer het kerkboek kunnen lezen

"En dit zien we vaak direct terug als we een kerkgebouw binnen stappen. Het licht is groenig en het lezen van het liedboek op schoot is lastig geworden." Frank legt uit hoe dit komt: "Veel kerken maken nog gebruik van TL-buizen of andere gasontlading-verlichting. In tegenstelling tot gloeilampen of de moderne led, die ofwel aan ofwel stuk en uit zijn, verandert het lichtniveau en de lichtweergave over de jaren van deze lampen. Dit herken je dus aan de groene kleur en de verminderde helderheid van het licht."

"De ideale verlichtingssterkte is 250 lux op 1 meter hoogte op het kerkboek. Maar, nu worden we te technisch ben ik bang!" Lacht Frank.

Volledige renovatie van de Maranatha kerk

Dit was bijvoorbeeld ook het probleem bij de Maranatha-kerk in Bunschoten-Spakenburg, dus toen er budget was

SYNDESIE

voor een grote renovatie klopten ze direct aan bij Syndesie, met wie ze al goede ervaringen gehad hadden tijdens een EO-uitzending een paar jaar geleden.

Ranoy de Graaf, van de afdeling techniek van de Maranathakerk: "We wilden een vernieuwing van het liturgisch centrum, waarin we meer ondersteuning aan de voorganger konden geven door middel van muziek, beeld en geluid. Waarbij belichting natuurlijk een belangrijk onderdeel vormt. Het was heel prettig samenwerken met Syndesie. Zowel tijdens het voortraject, de uitvoering en achteraf. We hoeven maar een appje te sturen of ze zitten al in de auto om het voor ons op te lossen."

Geluid, camera's én licht voor een goede live-stream

"Hoewel live-streams uiteraard al in opkomst waren voor de uitbraak van Covid-19, hebben we het afgelopen jaar hier een flinke stijging in gezien." Wat er dan gebeurt is dat de kerken direct aankloppen voor een goed geluidssysteem en natuurlijk nieuwe of extra camera's willen. "Maar, net zoals voor een tv-uitzending is het belangrijk dat er aandacht wordt besteed aan een meer theatrale verlichting. Naast het simpelweg herkenbaar en duidelijk in beeld zetten van de predikant, kan licht ook een extra dimensie aan de dienst toevoegen. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van de liturgische kleuren in de (achtergrond-) verlichting."

Syndesie werkt intensief samen met SchaapSound uit Zwolle. Deze marktleider op het gebied van geluidssystemen in de kerk (en nu ook de plek om aan te kloppen voor nieuwe camera's), snapt het belang van goede verlichting.

Een goede samenwerking

"Budget is soms een probleem voor kerken. Een compleet nieuw verlichtingssysteem heb je ook niet voor een paar honderd euro. Daarom zitten we altijd samen met eventuele andere aannemers, om de plannen zo strak mogelijk op elkaar aan te sluiten en de juiste prioriteiten te stellen."

"Denk bijvoorbeeld aan het trekken van kabels. Vaak moet er voor zowel geluid als licht iemand op moeilijk bereikbare plekken komen. Denk aan hoge zolders of krappe kruipruimtes. Door een naadloos plan op te stellen, zorgen we dat hier maar één keer een steiger voor geplaatst hoeft te worden en alle andere renovatiewerkzaamheden van die

plek ook gelijk gedaan kunnen worden. Dit scheelt niet alleen tijd, maar uiteraard ook geld."

Spelen met licht

"Daarnaast zorgen we ook dat de verschillende besturingssystemen voor geluid, beeld en licht op één apparaat te bedienen zijn. Vanuit Syndesie hebben we bijvoorbeeld een app ontwikkeld, zodat je alles vanaf je IPhone of iPad kunt bedienen."

In deze app kunnen kant en klare lichtinstellingen worden opgeslagen, zodat met één druk op de klop de verlichting perfect is voor een trouw-, doop- of kerstnachtdienst. "Hoewel we altijd helpen de eerste 1 á 2 vaste instellingen op te slaan, is het werken met de app zo intuïtief dat de meeste klanten er snel weg mee zijn. Het enthousiasme is vaak hoog en plots is verlichting een spel geworden," vult Frank aan. "Recent kreeg ik nog een mail van een klant, of ze me een knuffel mocht geven. Zo blij was ze ermee!" Lachend sluit hij af: "Ik hoef natuurlijk niet van iedereen een knuffel, maar die blijdschap, daar doen we het toch wel voor."

www.Syndesie.nl ▶

Kerken en de AVG

Tekst & Beeld: PrivacyTeam

Als wij één sector zien waarbij de belangen van de organisatie schijnbaar indruisen tegen de privacywetgeving, dan is dat wel bij de kerken. Wij horen heel vaak dat de AVG wordt gezien als blokkade op de doelen die de kerken nastreven. Uiteraard hebben we hier begrip voor, maar in de praktijk is de AVG verenigbaar met kerkelijke doelstellingen. Alleen zijn er andere spelregels dan 10 jaar geleden. Aan het woord zijn Sander van de Molen en Michel Gielbert van PrivacyTeam.

Zijn jullie christelijk?

Dat was de openingsvraag die aan Sander werd gesteld. We waren al actief met privacy en hadden in 2018 al de EasyPrivacy oplossing specifiek gemaakt voor Onderwijs en Zorg en voor zakelijke dienstverlening. Toen kwam deze vraag vanuit ons netwerk en hebben we vervolgens op seminars gesproken en zijn we met kerken in gesprek gegaan over de privacy problematiek. Vervolgens hebben we een specifieke privacyoplossing voor kerken gemaakt: "EasyPrivacy® voor kerken".

Dhr. Ramaker, Ouderling-Kerkrentmeester zegt hierover: *"De AVG voor iedereen een last. Niet als je Easy Privacy toepast."*

Wat is PrivacyTeam

Michel legt uit dat PrivacyTeam bestaat uit een harde kern van 5 collega's, die allemaal gespecialiseerd zijn in het ondersteunen van organisaties met privacy oplossingen. PrivacyTeam biedt dienstverlening zoals het uitvoeren van nulmetingen en het vervullen van de FG functie, maar is met name gericht op het ontzorgen van organisaties met EasyPrivacy® als de AVG oplossing.

Eenvoudig voldoen aan de AVG

Dat is waar wij onze klanten mee willen hepen. Wij zien dat kerken wel aan de AVG willen voldoen maar vaak door de bomen het bos niet meer zien. Dat begrijpen wij maar dat is eigenlijk niet nodig. Onze klanten onderschrijven dit gelukkig ook. Eén van onze klanten, die na een kerkbeursbezoek een abonnement op EasyPrivacy® voor kerken heeft afgenomen, is Protestantse Gemeente Gennep. Mevrouw M. de Heer is één van de gebruikers.

Zij zegt over EasyPrivacy®: *"Onze gemeente neemt de AVG zeer serieus en wij zijn blij met EasyPrivacy voor kerken. EasyPrivacy is een zeer gebruiksvriendelijke oplossing waarmee wij in staat zijn om op eenvoudige wijze invulling te geven aan de AVG. Uit de bibliotheek van EasyPrivacy kunnen we alle documenten halen die nodig zijn en het dashboard geeft ons door het overzichtelijke kleurgebruik direct inzicht in welke acties we nog moeten doen."*

Waarom EasyPrivacy voor kerken

Sander legt uit: wij kennen de privacyvraagstukken die spelen bij kerken en hebben daarom speciaal voor kerkelijke organisaties EasyPrivacy® voor kerken gemaakt. Dit betekent dat de AVG bibliotheek alle documenten bevat die u als kerkelijke organisatie nodig heeft en dat u hier ook de specifieke PKN documentatie kunt terugvinden. Daarnaast is de AVG vertaald naar acties die binnen de kerkelijke organisatie moeten worden uitgevoerd. Met de software zorgt u dat u makkelijk de acties naar betrokken personen kunt uitzetten en met het dashboard altijd het overzicht behoudt hoe het met de privacy verplichtingen binnen uw kerkelijke organisatie is gesteld.

VKB Partner en aanbieding

Wie moet nu in een kerk zorgen dat aan de privacyregels wordt voldaan? Michel zegt hierover: In de kerkelijke organisatie zien wij dat het onderbrengen van andere dan direct kerkelijke verplichtingen niet altijd even makkelijk is. Wat we wel zien is dat de kerkrentmeester een stabiele factor is die vaak optreedt als de coördinator. Wij zijn dan ook blij dat we partner van VKB mogen zijn en dat we aangesloten kerkrentmeesters een specifieke VKB aanbieding mogen doen. Indien een kerk aan de AVG wil voldoen maar even op weg geholpen moet worden, dan staan wij daar uiteraard ook voor klaar.

Vragen?

Kijk op www.privacyteam.nl of
contact ons op: post@privacyteam.nl

ALS KERKEN ERFENISSEN ZONDER VOORWAARDEN AANVAARDEN, DRAAIEN ZE VOOR EEN EVENTUELE RESTSCHULD OP..

Herhaalonderzoek protestantse gemeenten in corona-tijd

In april-mei vorig jaar hield de VKB een enquête onder haar leden naar de gevolgen van de corona-crisis voor hun gemeenten, financieel en anderszins. Een verheugend aantal van 444 kerkrentmeesters zond die enquête binnen een week ingevuld retour. Uit de resultaten kon worden opgemaakt dat kerkrentmeesters zich niet veel zorgen maakten over de ontwikkeling van de vrijwillige bijdragen (vooral via Kerkbalans) maar wel over de inkomsten van collecten en vooral (logischerwijze) over de inkomsten uit openstelling, verhuur en horeca-activiteiten.

Ons bereikten, mede naar aanleiding van de publiciteit rond de Actie Kerkbalans 2021, vragen over de inkomsten van gemeenten in corona-tijd met de kennis van nu. Die kennis is ook van groot belang voor de beleidsmakers binnen de Protestantse Kerk in hun gesprekken met de overheid. Daarom heeft de VKB in de eerste helft van februari 2021 een beperkt herhaalonderzoek uitgevoerd. De enquête kan nog altijd worden ingevuld, online via op https://shop.kerkrentmeester.nl/webforms/index/index/id/77/?__store=krm_nl

Lastig om deze lange URL in te typen? De link is ook verstuurd in de februari-nieuwsbrief van de VKB en terug te vinden op de website www.kerkrentmeester.nl bij de nieuwsberichten op de homepagina.

Als u de enquête nog niet hebt ingevuld, zou u dat dan alsnog willen doen? Hartelijk dank daarvoor!

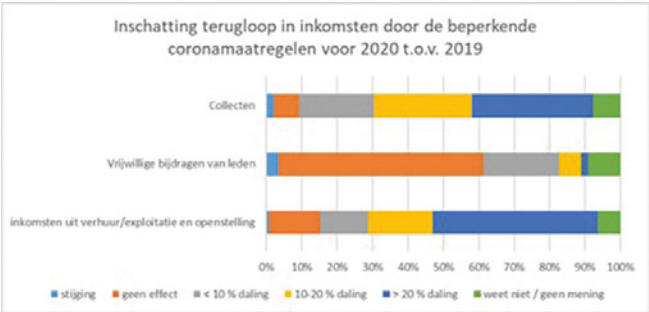

Werving van erfstellingen en legaten door gemeenten

Tekst & Beeld: Bert van Rijssen

Volgens het onderzoek 'Geven in Nederland' groeit het aandeel van nalatenschappen in het inkomen van goede-doelen-organisaties sterk: van minder dan € 200 miljoen in 2005 naar € 320 miljoen in 2018. De verwachting is dat dit nog veel sneller gaat stijgen (het effect van vergrijzing, en de steeds welstandiger wordende 65-plussers). Daarbij lijken goede doelen zoals gezondheid en internationale hulp veel vaker bedacht te worden in testamenten dan plaatselijke gemeenten. Zouden deze laatste gericht beleid moeten voeren om vaker in testamenten genoemd te worden?

Begrippen en definities

In dit nummer van Kerkbeheer worden rondom het thema erfstellingen verschillende termen gebruikt, hopelijk allemaal op correcte wijze. Want het onderwerp heeft een hoog juridisch gehalte en zorgvuldigheid daarbij is vereist. Hieronder enkele begrippen en de betekenis daarvan (bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Nalatenschap)

Een **nalatenschap**, ook **erfenis** genoemd, is het geheel van bezittingen (goederen en zaken) en schulden die een overleden persoon achterlaat.

Een **erfdeel** is een bepaalde fractie (getal groter dan 0 en kleiner dan of gelijk aan 1) van de nalatenschap.

Een **legaat** is een schenking in geld, zaken of goederen die bij overlijden wordt uitgekeerd. Juridisch is dit een vorderingsrecht van de legataris op de nalatenschap dat wordt beschouwd als een schuld die moet worden voldaan voordat kan worden verdeeld.

Een **erfstelling** is het aanwijzen van erfgenamen (personen en/of instellingen), waarbij fracties vermeld moeten worden waarop elke erfgenaam recht heeft, die samen 1 zijn (de hele nalatenschap), of er wordt vermeld "voor gelijke delen"

De begunstigde van een legaat heet dus **legataris**, de begunstigde van een erfstelling **erfgenaam**.

Statistiek

Uit de gegevens van het onderzoek 'Geven in Nederland' (uit 2020, met de meeste gegevens beschikbaar tot 2018) blijkt dat kerken heel succesvolle fondsenwervers zijn. Giften van **huishoudens** vormen de belangrijkste inkomstenbron van goede-doelen-organisaties (andere bronnen zijn bedrijven, kansspelen, fondsen en nalatenschappen) en huishoudens geven verreweg het meeste aan het doel 'kerk en levensbeschouwing' (31%). In schril contrast daarmee staat de verdeling onder de doelen van **nalatenschappen:** daarvan gaat nog geen 2% naar de kerken (de onderzoekers geven wel aan dat een deel van de nalatenschappen niet wordt geregistreerd, maar toch…). Natuurlijk, als iemand bijvoorbeeld aan een bepaalde ziekte overlijdt is het denkbaar dat de organisatie die de betreffende ziekte bestrijdt in het testament wordt bedacht. Toch hier liggen kansen voor gemeenten. Ter vergelijking: in het aprilnummer van 'Kerkbeheer' 2020 werd becijferd dat het aandeel van nalatenschappen in de inkomsten van de parochies van de Church of England tienmaal zo hoog is als dat van gemeenten in de Protestantse Kerk.

Aandachtspunten: voetangels en klemmen van nalatenschappen

Aanvaarding

Ook als een gemeente geen actief beleid voert op het werven van erfstellingen en legaten kan zij begunstigde zijn in een testament. Meestal is dat goed nieuws, maar aanvaarding van een erfstelling kan grote

Legaat of erfstelling

U kunt de kerk via een legaat of via een erfstelling in uw testament opnemen. Bij een legaat laat u een vast bedrag of een bepaald goed, bijvoorbeeld een schilderij of juweel, aan de kerk na. Bij een erfstelling benoemt u de kerk tot (mede-)erfgenaam. Daarbij geeft u aan welk percentage elk van de erfgenamen, waaronder de kerk, ontvangt. De kerk kan erfgenaam zijn naast kinderen of andere familieleden, of enig erfgenaam wanneer u bijvoorbeeld geen kinderen heeft.

Zo neemt u de kerk op in uw testament

Voor een testament gaat u naar een notaris van uw keuze. In een oriënterend gesprek bespreekt u uw wensen en vragen. De notaris formuleert uw wensen in een conceptteslament. Is het testament akkoord, dan onderteken u het beiden, waarna het rechtsgeldig is. U kunt een testament op elk moment weer wijzigen. Ook wanneer u een bestaand testament heeft en de kerk alsnog wilt opnemen, kan de notaris dit aanpassen.
Aan het opstellen van een testament zijn kosten verbonden, informeer daar vooraf naar. Verder is het raadzaam in uw testament ook een executeur te benoemen, iemand die het testament uitvoert. Tot slot is het belangrijk in uw testament de juiste tenaamstelling van de kerk, wijkgemeente of diaconie op te nemen waaraan u wilt nalaten. Informeer hiernaar bij onze contactpersoon (zie hieronder).

Meer weten?
Wilt u meer weten over nalaten aan de kerk, neemt u dan gerust contact op met:

* Deze folder is een gezamenlijke uitgave van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), de Rooms Katholieke Kerk (RKK) en de Oud-Katholieke Kerk, samengesteld voor plaatselijke kerken.

Geef het geloof door aan volgende generaties

Neem de kerk op in uw testament

invloed op het vermogen van een gemeente hebben en dient altijd heel zorgvuldig te gebeuren.

Als de gemeente een legaat krijgt (zie kaderstuk begrippen en definities) kan in principe altijd worden aanvaard. Bij een erfstelling ligt dat heel anders. Deze dient uitsluitend **beneficiair** aanvaard te worden, dat wil zeggen aanvaarding met aansprakelijkheid voor schulden slechts voor zover er in de erfenis baten zijn. Als de erfgenaam zonder deze voorwaarde aanvaardt (dat heet **zuivere aanvaarding**), draait hij op voor de eventuele restschuld. Erft de gemeente bijvoorbeeld een huis en de verkoopprijs is lager dan de hypotheek, dan moet de gemeente het verschil aan de hypotheekverstrekker betalen en kost de erfenis dus geld in plaats van dat het geld oplevert. Een kerkelijk gemeente moet om die reden nooit zuiver aanvaarden.

Aanvaarding van een erfenis brengt overigens altijd kosten met zich mee: in ieder geval griffierechten (in 2019 € 127; voor het afleggen van een verklaring van beneficiaire aanvaarding van een nalatenschap moet namelijk door de griffie een akte worden opgemaakt), en meestal ook advieskosten; inschakeling van een eigen notaris zal in veel gevallen verstandig zijn. Verder moet een erfgenaam er rekening mee houden dat hij verantwoordelijk wordt voor de afwikkeling van de erfenis, bijvoorbeeld het opsporen en uitbetalen van eventuele legatarissen.

Bestemmingsverplichting

Erfenissen en legaten zijn vaak **geoormerkt**: de erflater wil dat het geld aan een bepaald doel wordt besteed, bijvoorbeeld restauratie van een monumentaal kerkgebouw. Wat moet de gemeente nu doen als dat gebouw bijvoorbeeld wordt afgestoten na vele jaren? In dit specifieke geval zou het geoormerkte bedrag als 'bruidsschat' aan de koper moeten worden meegegeven, maar vaak ligt de zaak minder eenvoudig. Gemeente zouden dan met nakomelingen van de erflater moeten gaan overleggen. Oud-bestuurslid van de VKB en notaris in ruste Jan Kos heeft hierover gezegd: "Een notaris zou aan degenen die een testament met bestemmingsverplichting maken moeten adviseren die last na een bepaalde periode te laten vervallen, bijvoorbeeld 25 jaar. Dit soort bepalingen moet je niet langer dan een generatie laten duren".

Boekhoudkundige verantwoording

In het verleden werden legaten vaak geactiveerd (dus toegevoegd aan de passiva op de balans); pas als geld werd aangewend voor een bestemming werd het als inkomsten geboekt. Met de introductie van FRIS dienen alle inkomsten uit erfstellingen en legaten als bijzondere baten in de jaarrekening verantwoord te worden, zo mogelijk in het jaar waarin ze ontvangen worden (dat is niet altijd makkelijk, bijvoorbeeld als het niet om geld maar om objecten gaat; team FRIS kan daarover meer vertellen). Overigens verdient het aanbeveling deze baten in een fonds of reservering in te brengen. Sowieso willen erfenissen nog wel eens een onbedoelde negatieve invloed op de inkomsten uit levend geld van de gemeente hebben. Er zijn gemeenteleden die in zo'n situatie denken dat ze niet meer hoeven bij te dragen aan de Actie Kerkbalans.

Andere erfgenamen

Andere erfgenamen, bijvoorbeeld nakomelingen van de erflater, zijn soms niet blij als ook de kerk in het testament wordt bedacht. In het verleden zijn gemeenten wel in juridische procedures verzeild om die reden. Idealiter heeft de erflater de andere erfgenamen vóór zijn of haar overlijden geïnformeerd over de bepalingen in het testament.

Externe begeleiding

Vanuit de Protestantse Kerk wordt momenteel door de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving een project voorbereid voor ondersteuning van plaatselijke gemeenten bij het werven van nalatenschappen. Daarbij wordt gekeken naar zogenaamde best *practices*: gemeenten die nu al goed bezig zijn op dit vlak. Onder andere de Protestantse Kerk van Amsterdam is bezig met zo'n programma; we hopen daar binnenkort meer over te melden. Daarnaast wordt overwogen een aparte website voor dit doel te bouwen, vergelijkbaar met de zeer mooie, ingetogen maar toch informatieve website van de Church of England, zie https://www.churchlegacy.org.uk/ ▶

Een bijzonder geschenk aan generaties na ons

Als kerkgemeenschap beleven we samen het geloof dat ons van generatie op generatie is overgedragen. Dat geloof vieren we in de kerk, waar we samen bidden, zingen en nadenken over het leven. Waar we belangrijke momenten als geboorte en huwelijk vieren en troost vinden bij ziekte of teleurstelling. Als kerk zijn we dienstbaar aan elkaar en aan onze lokale gemeenschap: we zien om naar zieken, naar ouderen en naar mensen in nood.

Het geloof dat ons is overgedragen, mogen wij op onze beurt weer doorgeven. Dat kan onder meer door de kerk op te nemen in een testament. Een gift via uw testament is een bijzonder geschenk waarmee u volgende generaties de kans geeft voort te zetten wat wij mochten ontvangen.

Waarom een testament?

In de wet is geregeld dat uw bezittingen na uw overlijden verdeeld worden onder uw nabestaanden. Met een testament kunt u een andere verdeling vastleggen, die past bij uw persoonlijke wensen en overtuigingen. Zo kunt u naast uw partner, kinderen of familie ook vrienden of de kerk opnemen. Familieleden betalen erfbelasting over wat zij ontvangen, als kerk zijn we hiervan vrijgesteld. Wat u aan de kerk nalaat komt dus volledig beschikbaar voor kerkenwerk.

Nalaten dichtbij huis, dichtbij uw hart

Door na te laten aan uw eigen kerk geeft u uw nalatenschap een bestemming die niet alleen dicht bij huis ligt, maar vooral dicht bij uw hart. U helpt de kerk ook in de toekomst als een levendige gemeenschap te functioneren die missionair en diaconaal aanwezig is in de directe omgeving. Als betrokken kerklid bent u waarschijnlijk gewend te geven aan de kerk. Met een gift in uw testament zet u deze goede gewoonte voort.

Goed rentmeesterschap

Het opmaken van een testament past bovendien bij goed rentmeesterschap. Wat we bezitten, hebben we van God gekregen. Met een testament legt u zorgvuldig vast wat er na uw overlijden met uw aardse bezittingen moet gebeuren. Een gift in uw testament kan ook een uiting zijn van dankbaarheid aan God voor alle zegeningen die u van hem heeft ontvangen, en aan de kerkelijke gemeenschap waarvan u deel uitmaakt.

En er wordt gewerkt aan een model voor een plan van aanpak, waartoe onderstaande tekst als een voorzet kan worden beschouwd.

Indien een gemeente door externe specialisten (betaald) wil worden begeleid, dan kan bijvoorbeeld VKB-partner 2Select worden benaderd, zie https://www.2select.nl/subsidie-aanvragen/nalatenschappen/.

Communicatie

Werven van nalatenschappen gaat bijna helemaal over communicatie. Het is een buitengewoon delicaat onderwerp, waar je bijna niet voorzichtig genoeg mee om kunt gaan.

> Eén van mijn *guilty pleasures* is dat ik op zondag vóór de kerkgang (nu 'op afstand') wel eens een stukje Hour of Power bekijk. Bobby Schuller, de huispredikant van Hour of Power, heeft blijkbaar minder moeite met de delicaatheid van het werven van nalatenschappen. In één van zijn preken benadrukte hij de voordelen van het nalaten (aan zijn *Shepherds Grove* gemeente of aan goede doelen in het algemeen, dat laat ik hier in het midden) met ongeveer de volgende woorden: "Stel u voor dat u later in de hemel iemand tegenkomt die dankzij uw nalatenschap is gered, en hij/zij bedankt u daarvoor, hoe mooi zou dat niet zijn?"

Doelstelling van een communicatieplan is de leden te attenderen op de mogelijkheid de gemeente in een testament op te nemen (daar hebben ze misschien nog niet eens over nagedacht) en dat als een voor de hand liggende mogelijkheid te gaan zien. Daarnaast kunt u leden ondersteunen met informatie, als ze het besluit om de gemeente in het testament op te nemen eenmaal hebben genomen.

Landelijke goede-doelen organisatie formuleren soms **doelgroepen**, bijvoorbeeld kinderloze stellen of alleenstaanden (uit hun *big data* kunnen ze afleiden dat die het meest 'kansrijk' zijn), Die worden vervolgens als groep of individueel benaderd, en dan al op redelijk jonge leeftijd (werving van nalatenschappen is een lange-termijn verhaal: als een testament is opgesteld hopen we dat het nog heel lang duurt voordat de erflater overlijdt). Wij achten doelgroepenbeleid voor gemeenten minder opportuun. Sowieso is wat we dan maar **pro-actief** benaderen van leden over dit onderwerp zouden willen noemen niet aan te raden (het is veel beter om, als je bijvoorbeeld een restauratieproject hebt, vermogende leden te vragen om een gift 'met warme hand'). Maar **re-actieve** communicatie is belangrijk: als een gemeentelid de gemeente benadert met vragen over nalatenschappen moet u direct over de juiste informatie beschikken, bijvoorbeeld een notaris kunnen aanraden en eventueel aanbieden de kosten van het testament te dragen.

De **mediamix** is een plan voor de **kanalen** die u gaat inzetten voor uw communicatie naar de leden. Gemeenten hebben de beschikking over verschillende middelen hiervoor: een folder, het kerkblad, de website, het organiseren van een gemeenteavond… Ook hier is prudentie aan te raden: gemeenten moeten waken voor *overkill*. Een laagdrempelig, subtiel en sympathiek middel is het (permanent) neerleggen van een folder in de kerk (zo'n folder kan ook verspreid worden, of opgenomen worden in de goede-doelenmap die bij veel notarissen ligt) waarin de leden worden geattendeerd op de mogelijkheid of wenselijkheid de kerk als begunstigde in een testament op te nemen. De Interkerkelijke Commissie Geldwerving heeft zo'n folder ontwikkeld; deze is te bestellen via de webshop van de VKB.

Tegenwoordig wordt in de communicatiewereld vaak het woord 'klantreis' (*customer journey*) gebruikt: vanuit het perspectief van de consument kijken naar je product en communicatie daaromheen. Dat kan ook worden toegepast voor het onderwerp nalatenschappen. Ga eens praten met een notaris, die kan u informeren hoe het proces van het opmaken van testament daadwerkelijk verloopt. In dit nummer van 'Kerkbeheer' vindt u al een interview met notaris mw. mr. Van Dorst, ter voorbereiding op zo'n gesprek.

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke kerken en gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden.

Afgelopen maand is een nieuw orgel ingeschreven. Het betreft een mechanisch tweeklaviers orgel met vrij pedaal met in totaal 13 stemmen. Het is gebouwd in 1962 door fa. Reil.
Het Koch-orgel uit de Ontmoetingskerk in Vriezenveen krijgt een nieuwe bestemming in Polen. Momenteel zijn, na genoemde mutaties, in totaal in ons bestand 5 orgels opgenomen.
Specificaties vindt u op onze website www.kerkmarkt.nl in de rubriek **orgelbank**.

Voor vragen over de orgelbank kunt u contact opnemen met Nico de Jong van bureau VKB, Tel. (078) 639 36 66
E-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

Johan Verboom

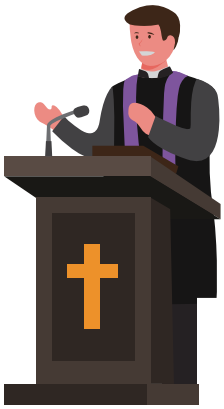

Tekst: Nico de Jong **Beeld:** Johan Verboom, Nico de Jong

Aangezien we de vorige editie in gesprek gingen met een oudere ervaren en in de kerk bekende predikant deze keer een gesprek met een jonge gemeentepredikant die vier jaar werkzaam is in zijn eerste gemeente. Het betreft ds. Johan Verboom van de Hervormde gemeente te Groot-Ammers.

Een predikant is een beeldbepalende figuur in een gemeente die bewust of onbewust flink wat invloed heeft. De predikant is vaak één van de weinige betaalde werkers in de gemeente, in principe met een academische opleiding. Van zo iemand mag je wel wat verwachten, toch?

"Van een predikant mag zeker veel verwacht worden. Een gemeente heeft bij het beroepen van een nieuwe predikant ook een bepaalde verwachting. In het beroepingsgesprek in mijn situatie zijn als kerntaken vooral benoemd: de prediking, het pastoraat en de catechese. Op deze gebieden mag een predikant ook het beste van zichzelf laten zien. Voor een predikant is het goed om zich te realiseren wat er van hem wordt verwacht. Als je dat tevoren goed bedenkt, dan kom je niet snel voor verrassingen te staan. Zelfreflectie is dus nodig. Deel ook met de kerkbestuurders wat je prioriteiten zijn en welke zaken beter aan anderen kunnen worden gedelegeerd. Geef duidelijkheid over wat men van je kan verwachten."

Heeft u het idee dat u zelf in uw gemeente aan de verwachtingen voldoet?

(lachend) "Ja hoor, gezien wat de kerkenraad en gemeenteleden laten blijken denk ik dat wel. Ik krijg bemoedigende reacties. De kern van mijn professie bestaat uit pastoraat en prediking en daarvoor ben ik ook opgeleid. Voor catechese heb je daarbij ook natuurtalent nodig om de jongeren aan te spreken. Andere eigenschappen wil ik ook graag inzetten. Zo vind ik het heel belangrijk hoe dingen worden gecommuniceerd. Als je merkt dat er zaken onvoldoende in de gemeente worden gecommuniceerd kun je anderen daar op attenderen. Zo vervul je een signaalfunctie."

Hoe verhoudt u zich met kerkbeheer in de gemeente?

"In mijn gemeente is het prettig samenwerken. Van de vijf kerkrentmeesters zijn er drie ouderling-kerkrentmeester en van die laatsten is er één lid van het moderamen waarmee ik regelmatig contact heb. Hierdoor is er een duidelijke informatie-uitwisseling. In onze kerkenraadsvergaderingen worden belangrijke kerkrentmeesterlijke zaken geagendeerd. Iedereen weet wat er gaande is op dit gebied. Er wordt ook een nieuwsbrief gemaakt, waardoor we eigenlijk nooit voor verrassingen komen te staan. Er wordt informatie gedeeld via afkondigingen, het kerkblad en de jaargids. Als predikant weet ik ook ongeveer wie welke taken heeft. Dat geeft duidelijkheid.

Over Johan Verboom
Dominee J.W. (Johan) Verboom (31) is sinds 23 april 2017 predikant van de Hervormde gemeente te Groot-Ammers. De periode ervoor (vanaf 2014) was hij als pastoraal medewerker in deze gemeente werkzaam. Na de middelbare school studeerde hij Geesteswetenschappen en Theologie aan de Protestantse Theologische Universiteit. Hij is gehuwd met Henriëtte en ze hebben samen twee jonge dochters. De Hervormde gemeente te Groot-Ammers weet zich verbonden aan de Gereformeerde Bond. De gemeente heeft nog het karakter van een volkskerk. Op papier zijn er ruim 1700 leden. In de morgendiensten zijn er buiten de crisistijd ongeveer 700-750 kerkgangers en in de avonddienst circa 500. De gemeente kent een brede demografische setting, waaronder veel jeugd. Veel gemeenteleden zijn bij het gemeentewerk betrokken zoals in het clubwerk, het ouderenwerk, de evangelisatiecommissie en zendingscommissie. Tussen de gemeenteleden onderling is er ook veel verbondenheid.

Zo spreek ik in voorkomende gevallen met de penningmeester over de energiekosten van de pastorie, het traktement, de kilometerkosten e.d. Zo sprak ik in een warme periode met een kerkrentmeester over de koeling in de studeerkamer en met een andere kerkrentmeester had ik overleg over het hek voor de pastorietuin. Als ik attendeer op financiële ondersteuning voor bepaalde initiatieven in de gemeente wordt dat gewaardeerd en gelukkig ook snel opgepakt. Tweejaarlijks is er een gesprek tussen predikant en een vertegenwoordiger van het college van kerkrentmeesters.

Is kerkbeheer een geestelijke aangelegenheid of een zakelijke? Of is er geen tegenstelling?

"Kerkrentmeesters moeten wel zakelijk aangelegd zijn om met de gebouwen en middelen te kunnen omgaan. In die zin zijn ze een soort leiders van een bedrijf dat "kerk" heet. Tegelijkertijd komt het wel aan op een dienend leiderschap. Het mag niet te prominent of te dominant zijn. Daarnaast is hun taak ook geestelijk. Want het luisteren naar en het communiceren met de ander in openheid en vriendelijkheid zijn denk ik ook een belangrijke geestelijke aspecten. Er is volgens mij geen sprake van een tegenstelling tussen het geestelijke en het zakelijke. Het beheer van de kerk mag de beste eigenschappen naar boven halen omdat de Heere God het beste van ons waard is. De zorgvuldigheid waarmee kerkrentmeesters op de kerkelijke gelden letten is volgens mij de beste zorg voor gelden die geestelijk worden binnengehaald. We bidden immers voor de collecten en danken voor de geschonken gaven. Deze goede zorg zie ik ook als een voluit geestelijke zorg. Goed zakelijk is geestelijk!"

Leidinggeven aan en in een gemeente heeft ook altijd te maken met het 'sturen' van de middelen: menskracht, geld. Hoe ziet u dat?

"Daar ben ik het mee eens. Het is goed om in veranderende tijden te kijken of dingen anders of beter kunnen,

zodat er bespaard kan worden. Sturing van de middelen is zeker nodig. Een praktijkvoorbeeld uit mijn gemeente is dat we hebben gekozen om de aparte collecte voor de solidariteitskas te laten vervallen. Het vroeg te veel tijd en werk om dat tientje apart te innen. Nu hebben we het als een onderdeel van de vrijwillige bijdrage gemaakt en zie je dat mensen dit tientje extra geven bovenop de vrijwillige bijdrage. Het college van kerkrentmeesters moet er ook op toezien dat commissies en jeugdclubs goed kunnen functioneren, zodat die zich aan hun taken kunnen wijden zonder dat zij zich over de financiën zorgen moeten maken. Sturing van middelen en menskracht is nodig om anderen te ontlasten om zich te kunnen richten op de verspreiding van het evangelie, het jeugdwerk en dergelijke. Ik heb het idee dat het college in onze gemeente feeling met het grondvlak heeft. Geld mag geen belemmering zijn, dat beseft men. Twee jaar geleden was er een tekort van een aantal procent op de begroting. Er werd concreet aan de leden gevraagd om meer bij te dragen waarop het tekort werd aangevuld. Colleges moeten transparant zijn en daarnaast aanvoelen wat er in de gemeente aan middelen nodig is."

Hoe ziet u zich als 'manager', 'ondernemer', 'bestuurder', 'vrijwilligerscoach' etc.?

"Het woord "vrijwilligerscoach" is naar mijn mening verbonden met het pastoraat. Als herder merk ik hoe het in de gemeente met vrijwilligers gaat. Tijdens het bezoek aan een gezin, sprak ik ook een clubleidster. In het gesprek kwam ik erachter dat de combinatie van het gezin en het clubwerk haar zwaar viel. Ik heb haar aangeraden om met het clubwerk te stoppen zodat ze haar gezin meer aandacht kon geven en later het besluit nog eens te heroverwegen. In zulke situaties voel ik me een beetje vrijwilligerscoach. Verder ben ik denk ik meer een bemiddelaar. Als dat verbindende element een eigenschap is van een manager dan ben ik ook een manager. Ik ben geroepen om verbindend te opereren. Als predikant kun je vanuit de herderlijke zorg ook mensen bij elkaar brengen. Wel is dat een dienend leiderschap waarin de communicatie een belangrijke rol speelt. Daarnaast ben ik natuurlijk ook bestuurder in de kerkenraad en dat vind ik wel boeiend. Zeker ook nu in de coronatijd. Paul Verhaeghe benoemt in zijn boek Autoriteit diverse keren het begrip "horizontaal leiderschap". Zo ervaar ik het ook. Niet boven de groepen maar tussen de mensen zoeken naar de juiste weg, waarbij je ondertussen duidelijk communiceert."

Hoe staat u tegenover geldwerving? Heeft u daar aandacht voor?

"De Hervormde gemeente Groot-Ammers is niet actief betrokken bij de jaarlijkse Actie Kerkbalans. Wel kennen we natuurlijk de vrijwillige bijdragen. In het kerkblad heb ik eens geschreven over legaten. In 2019 is ook een legaat aan de kerk geschonken. In de kerkdiensten mag aan de orde komen wat de dienst van God mag kosten. De vrijwillige bijdrage mag ook genoemd worden in verkondiging en gebed. Er mag gerust eens een hele preek aan besteed worden, bijvoorbeeld als het gaat over het geven van de tienden vanuit Mal. 3:10. Dat laatste geldt ook voor de collectes die evenals de vrijwillige bijdragen belangrijk zijn voor het voortbestaan van de gemeente. Overigens besteedt het college van kerkrentmeesters daar zelf in de nieuwsbrief natuurlijk ook aandacht aan."

Elke gemeentepredikant dient op zijn minst een beetje organisatiegevoelig te zijn en kan de vertaalslag maken van (geloofs)visie naar organisatie en beheer. Bent u het daarmee eens?

"Vooral aanvoelingsvermogen is belangrijk. Bedenk welke spanningen er bij mensen kunnen spelen en wees alert op zaken die reacties bij mensen kunnen losmaken. Als het gaat om gewenste eigenschappen van kerkrentmeesters die zakelijk maar tegelijk ook geestelijk zijn, denk ik met name aan vriendelijkheid, openheid en eerlijkheid. Deze waarden moeten trouwens ook in de prediking tot uiting komen."

Voor wat betreft organisatiegevoeligheid geeft ds. Verboom een praktijkvoorbeeld. Hij heeft ook oog voor de landelijke en classicale kerkorganisatie. Onlangs was er een vacature voor een afvaardiging van een ouderling-kerkrentmeester naar de classis die niet werd ingevuld. Hij voelde zich toen geroepen om te stimuleren dat vanuit zijn gemeente een ouderling-kerkrentmeester zou worden benoemd met een bijzondere opdracht. Dit is uiteindelijk ook gebeurd. Hij heeft deze broeder ook aangemoedigd om in het kerkblad zo nu en dan aandacht aan de classis te besteden om zodoende het kerkelijke bewustzijn in de gemeente te stimuleren.

Predikanten als idealisten en kerkrentmeesters als realisten. Wat vindt u van zo'n typering?

"Ik ben een idealistische realist," zegt ds. Verboom lachend. Een concreet voorbeeld noemt hij wat zojuist naar voren kwam: "mijn ideaal is ook om de belangen van de landelijke kerk in zijn geheel in het oog te houden. Kerkrentmeesters zijn soms geneigd om zich alleen op de plaatselijke gemeente te concentreren. Dan ben ik daarentegen de idealist die graag voor de breedte van de gehele kerk wil meedenken. Het wordt vervolgens ook realiteit door de nieuwe kerkrentmeester die wordt benoemd."

Wat verwacht u van kerkrentmeesters, wat wenst u hen toe?

"De zorg van kerkrentmeesters voor de predikant is in zijn algemeenheid voor verbetering vatbaar. Hier ter plaatse gaat het best goed, maar van collega's ontvang ik wel eens signalen dat het beter kan. Communicatie van kerkrentmeesters met de predikant verdient de aandacht. Soms missen zakelijk ingestelde kerkrentmeesters de juiste communicatieve vaardigheden. Het is van belang om bijvoorbeeld eens te vragen of in de pastorie alles naar behoren is, of er verbeteringen gewenst zijn en vraag ook eens hoe het staat met de werkdruk. Andersom mag een predikant ook herderlijk zorgen voor kerkrentmeesters. Zij zijn ook schapen van de kudde."

BTW bij inhuur personeel door een kerkgenootschap

Tekst: Bert van Rijssen **Beeld:** Shutterstock

BTW voor kerkelijke organisaties blijft een buitengewoon complex onderwerp. Ditmaal bereikte ons een vraag van een kerkrentmeester, die in afwachting van een nieuwe predikant een interim-predikant inschakelde voor pastorale activiteiten. De betreffende invaller stuurde facturen inclusief BTW. Vraag van deze kerkrentmeester: valt dit niet onder de BTW-vrijstelling voor organisaties van godsdienstige aard? De betreffende kerkrentmeester had zijn huiswerk goed gedaan: hij had de meest recente BTW almanak doorgespit en daaruit een drietal artikelen gehaald die op dit onderwerp betrekking hadden, maar zonder dat dit voor hem tot definitief uitsluitsel leidde.

Het antwoord van onze kant luidde als volgt: "[…] Het is de min of meer formele opvatting binnen de Protestantse Kerk dat de pastor/geestelijk verzorgers als ZZP'er of ondernemer met een BV werkend voor de kerk niet gewenst is, hetgeen niet wil zeggen dat het niet meer en meer voorkomt. Ondertussen maakt uw gemeente gebruik van de (pastorale) diensten van iemand die dit als ondernemer aanbiedt. Dan is het aan hem/haar om af te wegen en te beslissen op welke manier hij/zij BTW-plichtig wil zijn. Uiteraard kan het zijn dat deze ondernemer niet op de hoogte is dat hij/zij inderdaad voor bepaalde activiteiten wellicht […] vrijstelling zou kunnen krijgen, maar er kunnen voor hem/haar ook goede redenen zijn om geen behoefte te hebben aan het uitsplitsen van zijn/haar activiteiten voor de BTW. U kunt daar wel discussie over aangaan, maar dan gaat u feitelijk de discussie aan over de (hoogte van de) rekening. Kort gezegd: als u de schilder laat komen moet u ook BTW betalen, als u deze pastor- als ondernemer- een opdracht geeft, dient u ook de factuur te voldoen inclusief de daarop vermelde BTW maar dat is het dan ook: een factuur. Er is geen sprake van een arbeidsverhouding, maar van een opdrachtverlening."

Overigens: als er sprake van betaling zonder factuur (bijvoorbeeld een preekbeurt van een gastpredikant), dan hebben we te maken met 'betalingen aan derden' die aan de belastingdienst moeten worden gemeld via een IB-47 formulier. Sommige gemeenten weten dat niet of doen dat niet (altijd), en de fiscus controleert er ook niet heel actief op, maar als u controle krijgt kunnen er problemen ontstaan. U leest er meer over op de VKB site: https://mijnvkb.kerkrentmeester.nl/kennisbank/artikel/KA-01026/nl-nl

In het vorig nummer van Kerkbeheer werd de aftrekbaarheid van contante giften besproken. Door de formulering na het citaat uit de website van de Belastingdienst zou opgemaakt kunnen worden, dat alle giften voortaan niet meer aftrekbaar zouden zijn. Maar het gaat alleen om contante giften. Een kwitantie geldt niet meer als een schriftelijk bewijsstuk voor zo'n gift. Afschriften van een bankoverschrijving of een betaalapp uiteraard wel.

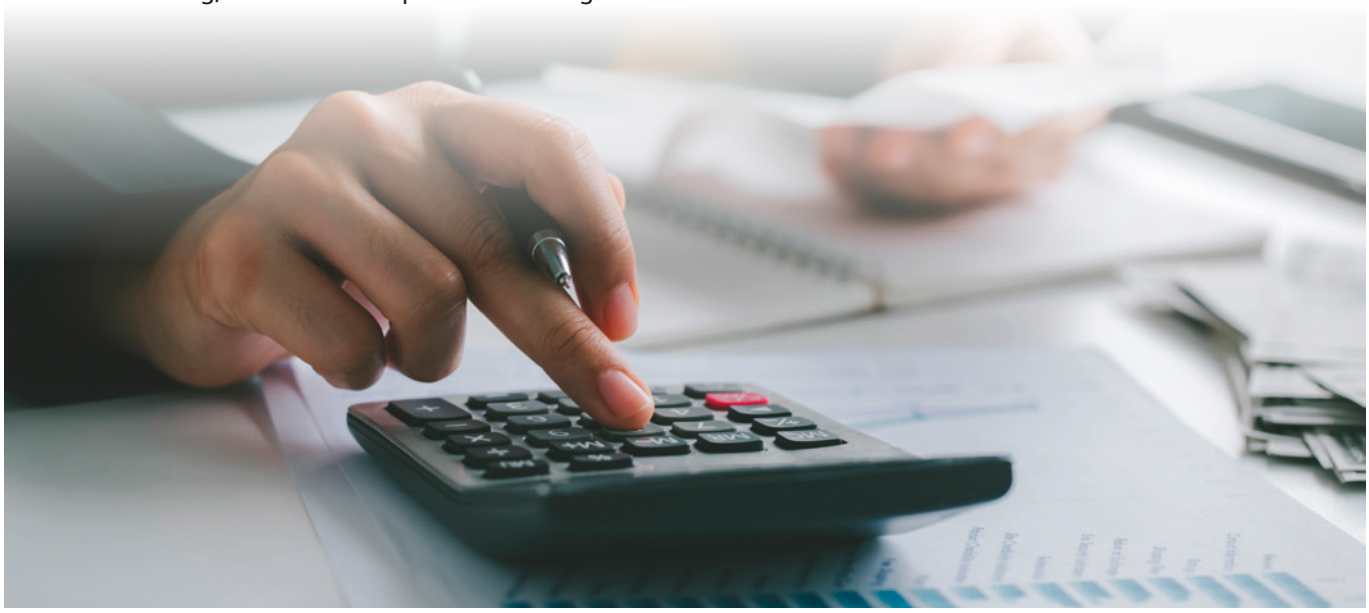

Ouderling-kerkrentmeester: Ervaringen met nalatenschappen

Tekst: Nelline Breukhoven **Beeld:** Harm Bleijenberg

Harm Bleijenberg van de Hervormde gemeente Putten had in 2019 contact met ons opgenomen over een erfenis. Met zijn eigen fiscale kennis was hij op zoek gegaan, maar hij zocht toch ook bevestiging bij ons of hij op het juiste spoor zat. Ik spreek hem over zijn ervaring met erfenissen.

Kunt u iets over uzelf vertellen?

"Jazeker, ik ben nu 57 jaar, ik ben getrouwd en ik heb drie kinderen. Sinds 2017 ben ik dus ouderling-kerkrentmeester. In het dagelijks leven ben ik als accountant werkzaam. Wat me wel opvalt is dat het in deze tijd heel druk is voor ouderling-kerkrentmeesters. Er komt heel veel werk op je af. Toen ik begon, had ik wel ongeveer een idee van de werkzaamheden: de jaarrekening, begroting, meerjarenbegroting, het cijfermatige deel dus. Maar alles wat eromheen komt, het is net een groot bedrijf met zoveel vermogensrechtelijke zaken, zoals dat in de kerkorde heet, die op je pad komen. Daar moet je wel je weg in vinden. Ik moet wel zeggen dat ik enige kennis heb uit mijn praktijk als accountant. Maar een kerkgenootschap is toch wel anders dan dat je bij een commercieel bedrijf zit."

In 2019 heeft u contact met ons opgenomen over de afwikkeling van een erfenis waarbij u betrokken was. Kunt u daar iets meer over vertellen?

"Om te beginnen vind ik het heel bijzonder dat mensen geld nalaten aan de kerk. Dat is nou de kracht van het geloof, of het nu om een klein bedrag gaat, of om een grote erfenis. Dat vind ik een praktische manier van je geloof belijden. In dit geval ging het om een gemeentelid, waarbij een bewindvoerder was aangesteld. Na het ontvangen van de brief van de notaris heb ik veel contact gehad met de bewindvoerder. Hij werkte heel zorgvuldig mee om de hele boedel van het gemeentelid over te dragen aan de kerk. Er moest van alles geregeld worden. Bijvoorbeeld hoe we de erfenis zouden aanvaarden. Als kerk hebben wij de regel dat we beneficiair aanvaarden. Dat houdt in dat we alleen aanvaarden als er een positief vermogen is. Vervolgens ga je kijken naar wat er allemaal in de erfenis zit. In de boedel was ook een woonhuis opgenomen. In de eerste instantie hebben we gekeken of we als kerk iets met het woonhuis konden. Misschien voor de diaconie voor mensen in nood, of eventueel voor een predikant. In het verleden hadden de predikanten een grote pastorie, nu hebben we het beleid dat we voor predikanten een kleinere woning, in de vorm van een twee-onder-één-kap aanschaffen. De gezinnen zijn vaak wat kleiner dus is een grote pastorie niet meer nodig. In dit geval was de woning gewoon te klein om daarvoor te kunnen gebruiken. We hebben daarom besloten om het huis te verkopen. In Putten is veel vraag naar woningen dus die was snel verkocht. Rond de verkoop zit vrij veel administratieve rompslomp. Toen dat allemaal geregeld was, moest de boedel vereffend worden via de rechtbank. Het komt erop neer dat de rechtbank vraagt: "Wat was het vermogen van de erflater op datum van overlijden en wat krijgen jullie als kerkgenootschap binnen, en kunnen jullie een verklaring afgeven dat alle vermogensrechtelijke zaken ontvangen zijn." Die controle is gedaan en dat is nu ook afgerond. Dat is in het kort het proces vanaf het moment van overlijden."

"Dit vermogen was niet geoormerkt. In het verleden werd wel eens iets ontvangen wat specifiek voor één van de drie kerken bestemd was. Dat vinden wij lastiger, want dan ben je beperkt in je mogelijkheden. Met je toekomstige uitgaven moet je dan wel kijken of dat voldoet aan het doel waarmee het geschonken was. Dat is ook een stukje respect voor de laatste wilsbeschikking van zo'n persoon."

Geoormerkte legaten worden dus voor een specifiek doel gereserveerd, maar wat gebeurt er met niet geoormerkte legaten?

"Dat is wel een goede vraag. De laatste jaren zijn wij regelmatig met de CCBB in gesprek. De CCBB is namelijk steeds strengere eisen gaan stellen, dan met name of de begroting sluitend is. Maar laat ik eerst jouw vraag beantwoorden. In dit geval was het geld vrij besteedbaar is en vervolgens hebben wij gezegd: we gaan dit toevoegen aan de algemene reserve. Als je kijkt naar de richtlijnen voor een begroting, past dat ook beter voor de gemeente

Putten. Door het toevoegen aan de algemene reserve, wordt de vrije buffer groter en daardoor kunnen wij beter voldoen aan de richtlijnen voor jaarrekening en begroting. Per gemeente verschilt dat, maar voor ons was het beter om hem toe te voegen aan de algemene reserve. Deze buffer kunnen we gebruiken voor de incidentele lasten."

Kunt u iets vertellen over de kerk, gemeente? De Hervormde gemeente Putten is best een grote gemeente, toch?

Ja, dat klopt. We hebben zo'n 6.000 leden. We hebben vijf wijken en ook vijf predikanten. Daarnaast heeft elke wijk bijstand in het pastoraat voor 0,2 fte. Bij ons in Putten zijn dat over het algemeen emeriti predikanten die de wijk goed kennen. Feitelijk hebben we dus zes predikanten die de kleine 6.000 leden bearbeiden. De vijf wijken zijn ongeveer even groot. Er zit wel wat verschil tussen. Ik zit zelf in wijk 2 en dat is een vrij jonge gemeente. Dat heeft ook te maken met de bouw van een nieuwe wijk met zo'n 300 woningen. Daar komen veel jonge mensen te wonen en wijk 2 is daardoor net iets groter dan de andere vier wijken."

Waarom doet u dit werk? Waarom bent u ouderling-kerkrentmeester geworden?

"Ik ben als accountant werkzaam en sinds drie jaar ben ik ouderling-kerkrentmeester. Sinds mijn dertigste is er regelmatig een beroep op mij gedaan om ouderling te worden. Dat heb ik elke keer niet aan kunnen nemen, tot november 2017. Dat heeft ook wel te maken met mijn verleden. Ik kom oorspronkelijk uit een ander kerkgenootschap. In je opvoeding krijg je dan zoveel dingen mee. 'Het geloof is niet voor mij, dat is echt voor bekeerde mensen.' In de loop van de jaren groei je daar helemaal in. Maar in al die jaren was er toch een bepaalde twijfel. Tot november 2017 dus. Toen was die roep heel sterk. Het ging deze keer ook om de functie van ouderling-kerkrentmeester, dat ligt ook iets dichter bij mij. Maar ook als het alleen voor de functie van ouderling was geweest, dan had ik het alsnog moeten aannemen. Ik heb wel af en toe mijn twijfels, vooral als er erg veel werk op je afkomt, maar ik krijg toch elke keer wel een tekst of een bemoediging dat ik door mag gaan."

Waar wordt u blij van?

"Waar ik blij van word? Misschien gaat dit wat zakelijk klinken, maar we hebben straks weer de actie kerkelijke bijdrage. Ik loop nu een aantal jaren mee, en dan maak je begrotingen om te kijken wat er kan, en ik heb een aantal keer een solvabiliteitsverklaring aangevraagd om een nieuwe predikant te kunnen beroepen. En waar word ik dan blij van? Als dan in januari de opbrengst van de actie wordt bekend gemaakt en dat we de laatste jaren in Putten gewoon een stijgende lijn zien. Dat werkt verwondering, want minder mensen geven dus meer. En daar word ik echt heel blij van."

"Ik kan me nog herinneren dat we druk met de begroting bezig waren en dat gaf toch best wat zorg. En dan komt tijdens het opmaken van de cijfers het bericht dat een gemeentelid haar hele nalatenschap naliet aan de kerk. In het najaar ben je bezig met de begroting en met communicatie naar de kerkleden over de vrijwillige bijdrage en de vraag of er nieuwe predikant beroepen kan worden. Eind januari wordt vervolgens de opbrengst bekend gemaakt, die boven verwachting hoog is. Dan zijn er dus twee momenten vlak na elkaar dat mensen zo geroepen worden om te geven en ook om de verantwoordelijkheid nemen. Ze geven ons daarmee een duwtje in de rug door te laten zien: 'we hebben er vertrouwen in en we willen die vijfde predikant, dus we geven meer geld.' En daar word ik nou blij van. Dat geeft vertrouwen voor de toekomst."

Nu de tijd om pastorieën aan te pakken

Tekst: Jos Aarnoudse **Beeld:** screenshot AvroTros

Het was al eens eerder uitgezonden, maar TV-presentator Ivo Niehe liet het nog eens zien: de laatste speech van oud-astronaut en natuurkundige Wubbo Ockels vanaf zijn sterfbed. Een hartstochtelijk pleidooi om als mensheid onze planeet en het leven op onze planeet te koesteren. Natuurlijk hebben we het nu druk met corona, maar zo'n groot probleem gaat gestaag door: de opwarming van de aarde. Het gaat voor ons gevoel in *slow motion*, dus je kunt je nog de luxe permitteren om het onzin te vinden, of er allerlei vragen bij te stellen. Dat wordt ook zeker aangejaagd door partijen die daar belang bij (denken te) hebben. Maar de overgrote meerderheid van geïnformeere wetenschappers is onverbiddelijk (binnen marges van onzekerheid, die er altijd zijn): als we zo doorgaan stevenen we af op een steeds chaotischere eeuw met een opeenstapeling van problemen, die alle samenhangen met toenemende klimaatinstabiliteit, door onszelf veroorzaakt. Is dat geen hoogmoed? Denken dat de mensheid de aarde kan redden of kan vernietigen? Houdt God de wereld dan niet in zijn Hand? Dat geloof ik zeker, maar het zijn niet de engelen die onze olie, kolen of gasvoorraden opstoken. Het zijn ook niet de demonen die bio-industie hebben bedacht of die hun huizen niet voldoende isoleren. Het zijn mensen. Wij dus. Ockels besluit zijn speech vanaf zijn IC-bed met de opmerking: elke kleine bijdrage doet er toe.

Een belangrijk punt is inderdaad het verduurzamen van woningen. Van de gemeentepredikanten woont en werkt zo'n 60 % in een pastorie die door de gemeente beschikbaar is gesteld. Al die woningen zijn nog lang niet zodanig aangepakt dat ze het energielabel B of A kunnen krijgen. Waarom eigenlijk niet? Wat houdt ons – als kerkrentmeesters – tegen? Ja, het kost geld. En, wij hebben een woonbijdrage-systeem voor predikanten in onze kerk, dat er toe leidt dat je ongeacht het soort pastorie altijd hetzelfde bedrag ontvangt. Het voordeel van de besparing op energiekosten is ondertussen voor de predikant. Dat voelt niet helemaal eerlijk. De kerk investeert, maar de bewoner betaalt uit de besparingen niet mee. Ik begrijp dat. Ik ben ook wel een beetje teleurgesteld in de predikanten als collectief, want we

hebben als VKB wel geprobeerd dit de afgelopen jaren aan de orde te stellen Er komt echter niet veel beweging en ik hoor vooral mitsen en maren. Dat is jammer want het gaat niet om een verslechtering. Je kunt als dominee natuurlijk denken: ach, op termijn moeten die kerkrentmeesters wel, want dan is het normaal geworden dat een huis goed geïsoleerd is en van zonnepanelen voorzien, en dan is de lagere energierekening dus een verbetering. En daar hebben ze nog gelijk in ook.
Ondertussen zijn we wel zover, dat we zeggen: kerkrentmeesters, ga niet op uw predikanten wachten (als dat van toepassing is, want we kennen ook voorbeelden van dominees die juist het voortouw nemen), maar pak uw pastorieën aan. Maak een plan en doe het goed. Vermogen op de bank levert niks op. Een investering in verduurzaming betekent ook een waardevermeerdering van de pastorie. De kerk moet niet achter lopen, maar voorop lopen als het gaat om het 'bewerken en bewaren' van de aarde als ons gezamenlijk huis, van God ons gegeven. En als u met uw huidige of toekomstige predikant(en) tot overeenstemming kunt komen over een bijdrage van hun zijde uit de energiebesparing, dan is dat terecht meegenomen. Maar ga er niet op zitten wachten. We hebben onze eigen verantwoordelijkheid als kerkrentmeesters.

Stelling van de maand

Heeft u een mening, wilt u erop reageren?
Laat het ons weten via: info@kerkrentmeester.nl

De stelling:
De kerk moet voorop lopen in het verduurzamen van haar onroerend goed.

VKB collega Adam van Bergeijk doet een masterstudie wijsbegeerte aan de Universiteit van Antwerpen. Hij zal in dit nummer en volgende nummers van Kerkbeheer een aantal keren een reflectie schrijven bij kerkrentmeesterlijke taken. Voor de filosofisch ingestelde lezers.

Verantwoordelijkheid

Tekst: Adam van Bergeijk **Beeld:** Shutterstock

Reflectie

Af en toe is het goed om eens een stap terug te doen uit de dagelijkse realiteit en bijbehorende werkzaamheden. Even de tijd nemen voor reflectie. De schrijver dezes houdt van filosofie omdat filosofen vaak originele en verrassende ideeën over uiteenlopende onderwerpen hebben. In deze eerste aflevering: verantwoordelijkheid.

Verantwoordelijkheid

De verantwoordelijkheid van het college van kerkrentmeesters is voor de meeste kerkrentmeesters duidelijk: als college ben je verantwoordelijk voor onder andere de materiële zaken in de gemeente. Dat staat immers in de kerkorde. Natuurlijk is verantwoordelijkheid meer dan een formulering uit de kerkorde. Verantwoordelijkheid heb je ook van nature, als een soort besef of roeping.

Wat is verantwoordelijkheid

Verantwoordelijkheid is het antwoord of een verklaring geven op een gegeven situatie. Of, rekenschap geven. Dat is de letterlijke betekenis. Elke individuele handeling is tegelijkertijd een daad van verantwoordelijkheid. Zelfs de poging om onder verantwoordelijkheid uit te komen, is een daad van verantwoordelijkheid. Verantwoordelijkheid is dus onlosmakelijk verbonden met het menselijk bestaan. Tegelijkertijd is het nemen van verantwoordelijkheid vaak een bewuste keuze. Als je kleding van een dubieus label koopt, weet je dat je niet bijdraagt aan een betere wereld. Als je, als kerkelijke gemeente, een Groene Kerk bent dan houdt dat in dat je medeverantwoordelijkheid neemt voor onder andere het klimaat.

In een neoliberale samenleving zoals de onze, is het individu en zijn vrijheid kenmerkend. “Wat brengt het mij” is dan een heel logische gedachte. We richten zelf ons eigen leven in, hebben daarbij keuzevrijheid en dragen daarvoor, en alleen voor die gemaakte keuzes verantwoordelijkheid. Het heeft ook wel iets praktisch: je kunt immers niet overal verantwoordelijk voor zijn. Verantwoordelijkheid lijkt daarom een afgebakend terrein te zijn: je kiest zelf waarvoor je verantwoordelijk wil zijn. Het kan ook anders, blijkt uit de filosofie van Emmanuel Levinas.

Wegkijken is de ander negeren

Stel, een kerkrentmeester komt op enig moment in de kerkzaal en ziet een vrijwilliger aan het werk met elektriciteit zonder dat er voldoende veiligheidsvoorzieningen zijn getroffen. Natuurlijk, de vrijwilliger heeft zelf ook een verantwoordelijkheid, maar du moment dat de kerkrentmeester (of, willekeurig bezoeker die enige kennis heeft van veiligheid) de onveilige situatie beziet, is hij of zij medeverantwoordelijk. Dus, de eerdere bewoordingen erbij nemend, is hij of zij gehouden een antwoord te geven op de situatie. Je kunt je niet meer verstoppen. Diegene kan niet zeggen dat hij of zij daarvoor niet

De fairphone is volgens de fabrikant een duurzaam antwoord op het uitputtend gebruik van natuurlijke bronnen. Afbeelding: www.fairphone.com

verantwoordelijk is. Het gaat om het welzijn van de ander. Als er een situatie is, waarop een antwoord is vereist, kun je je niet altijd verschuilen achter een functionele taakopvatting.

Verantwoordelijkheid volgens Levinas

Verantwoordelijk-zijn is niet een keuze, stelt filosoof Emmanuel Levinas (1906 – 1995). Je bént verantwoordelijk voor de ander. Het verantwoordelijk-zijn is een zijnswijze die niet los te koppelen is van het menselijk bestaan. Volgens Levinas is de diepste roeping van de mens, de ander te zien in zijn of haar mens-zijn met al zijn of haar unieke kenmerken, zijn of haar kwetsbaarheid, met zijn of haar vreugde en verdriet. Zorg hebben voor de ander, diens welzijn belangeloos nastreven: dat is de betekenis van verantwoordelijkheid volgens Levinas. Dat gaat dus veel verder dan verantwoordelijkheid als keuzemogelijkheid. Het gaat Levinas ook niet om wederkerigheid. Wederkerigheid wil zeggen dat er, mogelijk op basis van een informele afspraak, diensten over en weer worden geleverd. De accountant in jouw gemeente controleert de jaarrekening en hij of zij krijgt, zonder dat dat is afgesproken, daarvoor een goede fles wijn. Voor Levinas is zo'n relatie een economische relatie: er vindt immers een transactie plaats.

Hoe te komen tot verantwoordelijkheid

Levinas geeft een aantal voorwaarden voor verantwoordelijkheid. We lichten er enkele uit.

De eerste voorwaarde is onafhankelijkheid. Alleen een vrij mens, dus vrij van dwang, kan onafhankelijk zijn. Deze onafhankelijkheid is een soort positief egoïsme; houden van jezelf en genieten van de dingen om je heen. Als vrijwilliger in de gemeente kun je je werk met plezier doen. Daarmee dien je jezelf en daarmee hoeft niets mis te zijn. De term vrijwilliger zegt het al: uit vrije wil en onverplicht worden werkzaamheden verricht.

Het tegenovergestelde van onafhankelijkheid is afhankelijkheid. Dat is de tweede voorwaarde. Als leden of sympathisanten van een kerkelijke gemeente zijn we aangewezen op elkaar. We zijn verantwoordelijk voor elkaar, maar ook voor de vreemdeling, de wees en de weduwe. Met de concrete werkelijkheid komt het besef dat ook mij tragiek kan overkomen. Ik kan er niet omheen: ik ben ook kwetsbaar. Hopelijk is er dan ook iemand voor mij die mij helpt, zich verantwoordelijk voelt. Dat besef van kwetsbaarheid brengt ons bij de derde voorwaarde: ethische raakbaarheid.

Tijdens een vergadering, of juist ervoor of erna, kan het gebeuren dat ik iets hoor of zie wat de ander nogal van de wijs brengt. Dat kan iets prettigs zijn, of een gebeurtenis die hem of haar raakt. Zodra ik weet heb van zo'n gebeurtenis, kan ik mijn verantwoordelijkheid gestalte geven. Iets heeft mijn zuster of broeder geraakt. Een mens vraagt om mijn verantwoordelijkheid. Het laat mij niet meer los: ik moet een antwoord geven. Ik voel de verantwoordelijkheid. Deze derde voorwaarde is wat mij betreft de belangrijkste voorwaarde voor verantwoordelijkheid.

Verantwoordelijk-zijn is nooit 'af' of volmaakt

De voorwaarden kunnen niet worden afgevinkt. Het blijft ethiek en ethiek is volgens Levinas relationeel; voortdurend streef je het goede na bij interactie met anderen. Verantwoordelijk-zijn voor de ander kun je niet kiezen: je bént verantwoordelijk, zegt Levinas. Op welke wijze we verantwoordelijkheid gestalte geven, daarin zijn we vrij. Verantwoordelijk-zijn is dus een stevige opgave en wordt – hier en nu – niet volmaakt. Maar, het is net als de rechtvaardigheid (zoals in Micha 6:8) wel een concrete opdracht.

Verantwoordelijkheid als een poging om het goede te doen, dat is voluit christelijk.

Adam van Bergeijk is als medewerker verenigingsorganisatie en advies werkzaam bij de VKB.

CNV Kerk en Ideëel en VKB starten nieuw arbeidsmarktonderzoek in de Protestantse Kerk

In maart 2013 presenteerden CNV Kerk & Ideëel en de VKB het onderzoeksrapport 'Méér zicht op werken in de kerk'. Doelstelling was het verzamelen van relevante gegevens om op verantwoorde wijze te komen tot arbeidsmarktbeleid en personeelsbeleid. Beide organisaties zijn nu in gesprek om aan dit onderzoek een vervolg te geven.

Het onderzoek uit 2013 beoogde de arbeidsmarkt voor kerkelijke medewerkers in gemeenten (kosters, kerkelijk werkers, administratieve medewerkers en kerkmusici) in kaart te brengen, door het

- bepalen en afgrenzen van de kerkelijke arbeidsmarkt,
- in kaart brengen van de samenstelling daarvan naar beroepen, functies en functieniveaus,
- verzamelen van kerncijfers over instroom en uitstroom, en
- afleiden van trends en prognoses omtrent ontwikkelingen die bouwstenen kunnen leveren voor beleid en advies.

De gedachte van de samenstellers van het onderzoek uit 2013 was dat het een nulmeting zou moeten zijn, en dat de kwantitatieve ontwikkeling met een periodieke monitor (2-jaarlijks) gevolgd zou gaan worden. Verder werd vervolgonderzoek noodzakelijk geacht, onder andere een medewerkers-onderzoek, en onderzoek naar het imago van werken in de kerk. Door omstandigheden is hieraan nooit een vervolg gegeven. Nu, ruim 7 jaar later, groeit bij de destijds betrokken organisaties de behoefte aan een vervolg.

Gedacht wordt aan een herhaling van het onderzoek uit 2013 onder kerkrentmeesters (de 'werkgevers'), met dezelfde onderzoeksmethodiek en vraagstelling. Kerkrentmeesters kunnen dus binnenkort een vragenlijst tegemoet zien, die bij voorkeur online maar ook op papier kan worden ingevuld. Daarnaast worden de mogelijkheden onderzocht voor een onderzoek onder de medewerkers, over hún beleving en perceptie van werken in de kerk.

Het streven is om veldwerk, analyse en rapportage in de eerste helft van 2021 af te ronden. Met het vriendelijke verzoek aan kerkrentmeesters om medewerking: in 2013 deed ruim 30 % van alle gemeenten mee en we hopen die score nu te overtreffen.

Tijden veranderen; kerk, verander mee

Tekst: José Sluiter **Beeld:** Kerkelijk Waardebeheer

Kerkelijk Waardebeheer heeft een nieuwe dienst ontwikkeld: 'Kerk tussen gisteren en morgen'. Daarmee wil men plaatselijke kerken in Nederland behulpzaam zijn bij het nadenken over hun kerkgebouw(en). In een gesprek met Petra Stassen, directeur van Kerkelijk Waardebeheer, vertelt ze dat het doel is dat kerken van daaruit "concrete perspectieven van handelen ontwikkelen."

Leven in deze tijd

Kerken in Nederland bevinden zich in een tijd van verandering. Discussies lijken zich vaak toe te spitsen op kerkgebouwen. Er zijn er teveel, zeker als ze enkel worden gebruikt voor de zondagse eredienst. Volgens Stassen is het herbestemmen van kerkgebouwen een heuse markt geworden. "Goed bedoelde zorg mengt zich hier soms met eigenbelang. Kerken kennen hun problemen: financiële nood, vergrijzing en aflopende meelevendheid. Soms zijn ze nog aan het bijkomen van een fusie en soms is de moed in de schoenen gezakt. De vraag is", zo zegt Stassen, "wat willen en kunnen kerken zelf? Het blijkt vaak meer te zijn dan men denkt."

De schat doorgeven?

Kerkgebouwen en geloof zijn met elkaar verbonden. Stassen: "Voor ons is de primaire vraag niet: 'welke kerkgebouwen wilt u afstoten?', maar: 'welke wilt u houden om uw boodschap blijvend te verspreiden?'." Dat deze vraag niet makkelijk te beantwoorden is, weet Stassen. "Dat komt omdat het hier gaat om dierbare en belangrijke dingen: het geloof zoals het aan mensen is gegeven, een schat die men wil doorgeven. En het gaat ook om veranderbereidheid, middelen die daarbij nodig zijn, enthousiasme en draagkracht in de geloofsgemeenschap, samen moeilijke momenten doorstaan en uiteindelijk," benadrukt Stassen "om het nemen van beslissingen."

Drie stappen

Stassen vertelt dat voor de meeste gelovigen of gemeenteleden het wel duidelijk is dat er 'iets' moet gebeuren. De vraag is vaak: wat dan? en: hoe doen we dat? Drie stappen zijn volgens haar van belang:

- bewustwording: waar staan we als gemeenschap?
- perspectief van handelen ontwikkelen: wat zouden we kunnen doen?
- uitvoeren: concreet aan de slag.

Prioriteiten

Petra Stassen: "'Kerk tussen gisteren en morgen' richt zich op deze drie vragen. In gesprek met een lokale geloofsgemeenschap proberen we zicht te krijgen op de specifieke situatie. Daarbij ligt het accent op cultuur, beleving en vitaliteit. Welke talenten zijn er in de kerk om in te zetten?"

En hoe zit het met de cijfers? Stassen: "Cijfers komen ook aan bod, maar niet primair. Aantallen, geld, kosten, baten: het zijn belangrijke dingen voor het voortbestaan van een plaatselijke kerk. Primair kijken we in deze methode echter naar de vraag waar

KERKELIJK WAARDEBEHEER

Kerkelijk Waardebeheer is een ANBI-instelling die in het belang van kerken werkt. Daarbij combineert Kerkelijk Waardebeheer aandacht voor geloofsgemeenschappen met expertise inzake vastgoed en vormen van kerk-zijn. Kerkelijk Waardebeheer staat altijd aan de kant van kerken en heeft geen eigen belang bij de oplossingen waar kerken voor kiezen. De betrokken deskundigen helpen kerken graag van vraag naar idee naar uitvoerbaar plan. De ambitie is dat lokale kerken zelf trots zijn op het bereikte resultaat.

men als lokale kerk in gelooft en hoe men intern draagvlak krijgt voor een gekozen weg. Maar ook: wie is wanneer aan zet, met welke partners eventueel en hoe wil een kerk in haar omgeving aanwezig zijn. Uiteraard kan in een volgend stadium ook uitgebreid naar de financiële situatie worden gekeken."

Kennis en ervaring

"Onze adviseurs vullen het beeld dat ze van een lokale situatie krijgen aan met hun jarenlange kennis en ervaring," zo vertelt Stassen. "We reiken de kerk mogelijkheden voor handelen in de concrete situaties aan. Dit kan van alles zijn en is een kwestie van maatwerk. Wat moet er eerst gebeuren, wat kan men zelf en waar is specifieke hulp nodig? Waar moet extra aandacht aan besteed worden, hoe snel moeten of kunnen dingen gaan, wat zijn de prioriteiten etcetera."

De lokale kerk

Is voorbereiding door de kerk nodig om deel te nemen? Stassen: "Nee, voorbereiding is niet nodig. Het gaat om het gesprek, om de realiteit zoals die wordt ervaren en beleefd. Wel is het belangrijk dat we het gesprek voeren met een representatieve delegatie uit de lokale geloofsgemeenschap, dus met mensen dus die daar een goed zicht op hebben. Bij voorkeur komen zij uit verschillende geledingen. De lokale kerk stelt zelf de delegatie samen en hierbij geldt: hoe diverser, hoeveel te beter. Des te beter wordt het eindresultaat. Voorafgaand aan het gesprek krijgt de lokale kerk een korte vragenlijst waarin een aantal concrete feiten wordt ingevuld. Het betreft geen cijfers uit de jaarrekening maar andere kerngegevens."

Tot slot wil Petra Stassen nog opmerken dat Kerkelijk Waardebeheer geen geloofsvisie wil opleggen of uitdragen. "We hebben wel een christelijke achtergrond en kennen de verschillende kerken. We willen hen helpen om aan hun eigen geloofsvisie vorm te geven. Het palet aan kerken in Nederland is veelkleurig. Lokale kerken leggen daarin gelukkig hun eigen accenten."

Hoe ziet een concreet traject in 'kerk tussen gisteren en morgen' eruit?

1. Een adviseur van Kerkelijk Waardebeheer spreekt met een delegatie van de lokale kerk aan de hand van een standaard vragenlijst. Op deze manier komen alle aspecten van een lokale situatie aan bod en krijgt de adviseur zicht op de lokale cultuur en beleving, op de 'zachte' feiten.
2. Voorafgaand aan dit gesprek krijgt de lokale kerk een lijst met vragen die men zelf invult. Deze vragen gaan over 'harde' feiten.
3. Van het gesprek wordt een verslag gemaakt. Dat wordt gecombineerd met de door de lokale kerk ingevulde vragenlijst.
4. Afgestemd wordt of de adviseur de lokale kerk goed heeft begrepen.
5. Het eindresultaat is een rapport met advies over mogelijkheden van handelen in deze concrete situatie.

Nieuws van de Actie Kerkbalans 2021

De Actie Kerkbalans presenteerde op vrijdag 22 januari de uitkomsten van een onderzoek naar (onder meer) de kerk in coronatijd. De digitaal gehouden persconferentie staat online[1]. Sprekers waren Frank van Kooten, van het onderzoekbureau Citisens, dat het onderzoek heeft uitgevoerd, mgr. Gerard De Korte, bisschop van Den Bosch en ds. Trinette Verhoeven, classispredikant van de Classis Utrecht van de Protestantse Kerk in Nederland.

Uit dit onderzoek blijkt dat kerkleden het samen zingen het meest missen nu de vieringen slechts beperkt toegankelijk zijn. In het onderzoek is verder gevraagd naar het geefgedrag van kerkleden. Vier op de vijf leden geeft geld aan de kerk, maar liefst 40% geeft ook tijd als vrijwilliger. De redenen om geld of tijd te geven aan de kerk zijn verschillend, maar betrokkenheid bij de kerk wordt in beide gevallen het vaakst genoemd. Kerkleden zijn het meest bereid om geld te geven voor het onderhoud van het kerkgebouw, diaconale projecten en pastoraat.

Bisschop de Korte: 'We zien dat juist nu de sociaal-economische dimensie van de corona-crisis veel meer in beeld komt. En dat er een groot beroep wordt gedaan op diaconieën. Financieel ondersteunen kunnen we alleen blijven doen als hier de financiële mogelijkheden voor zijn.'

Dominee Verhoeven: 'Geloof delen met anderen… dat is heel belangrijk, zo komt in het onderzoek naar voren.'

Creatief omgaan met corona

Veel gemeenten worstelden met de vraag hoe de Actie Kerkbalans veilig kon worden uitgevoerd. Sommige stelden de actie uit, andere maakten meer gebruik van post of digitale middelen, of vroegen bijvoorbeeld aan de leden om hun toezeggingen zelf in de brievenbus van de kerkbalansvrijwilliger te deponeren. De Protestantse Gemeente te Lemmer stuurde haar lopers met een visnet langs de deuren[2]. Met een steel, om de minimale afstand van anderhalve meter te waarborgen.

Aftrap van de Actie Kerkbalans 2021: De rode loper

Veel gemeenten bestelden via de webshop van www.kerkbalans.nl de 'rode loper', bedoeld om te gebruiken bij de aftrap van de actie in de plaatselijke gemeente. Ook hier voorkwam corona dat dat met veel belangstellenden kon plaatsvinden, maar sommige gemeenten vonden alternatieve mogelijkheden om de rode loper in te zetten. De Protestantse Gemeente te Rheden maakte een flitsende, wervende video waar de loper regelmatig in beeld was[3]. En de wijkgemeente De Drie Ranken van de Protestantse Gemeente te Apeldoorn had zelfs Thijs Vernieuwkerk aangetrokken voor het presenteren van hun Kerkbalansvideo: De Kerk Draait Door! (DKDD)[4].

Vervolgstappen Kerkbalans 2021

Het is nu medio februari, de toezeggingsformulieren zijn als het goed is nu (bijna) allemaal terug ontvangen. Het is nu zaak om zo snel mogelijk de gemeenteleden te informeren over de opbrengst, alle gevers hartelijk te bedanken en vooral: de Kerkbalansvrijwilligers.

De Raad van de Plaatselijke Geldwerving wil graag weer een overzicht maken van de totale Kerkbalansinkomsten van de plaatselijke gemeenten; normaliter zou u rond deze tijd de inlichtingenstaten Kerkbalans 2021 ontvangen met het verzoek deze in te vullen en te retourneren. Echter, om de betrouwbaarheid van de uitkomsten van dit onderzoek te verhogen gaat de methodiek op de schop. In de toekomst gaan we proberen te werken met een vast aantal gemeenten in een panel, dat -later dan nu gebruikelijk, zodat alle toezeggingen binnen zijn- gevraagd wordt een beknopte vragenlijst online in te vullen. Binnenkort worden alle gemeenten via een VKB-nieuwsbrief uitgenodigd in dit panel deel te nemen.

Vindt u het lastig om de links in de voetnoten uit te typen? De links naar de YouTube video's vindt u ook op de website www.kerkbalans.nl onder de tab 'Berichten'.

[1] https://youtu.be/KPybodoxfmI
[2] https://lemsternijs.nl/kerkbalans-coronaproof-hengelend-langs-de-deuren/
[3] https://youtu.be/DmTVYzrexCk
[4] https://youtu.be/jQub1KyiH5E

Sturingsinformatie voor CvK's

Tekst: Jos Aarnoudse **Beeld:** rijksoverheid.nl & leukhoutenspeelgoed.nl

Het is geen nieuw beeld, maar onze coronaministers gebruiken het regelmatig: we moeten navigeren bij mist. Daarmee wordt gezegd: er zijn onzekerheden, we hebben niet voldoende sturingsinformatie om ferm een koers uit te zetten.

Randvoorwaarden moeten op orde zijn

Als kerkrentmeesters worden we geacht het beheer te behartigen van onze gemeenten. Dat betekent dat we bezig zijn met de financiële en facilitaire randvoorwaarden voor het kerk-zijn. Die moeten ook op de wat langere termijn op orde zijn, om met elkaar (kerkenraad, betaalde medewerkers, vrijwilligers, kerkleden en belangstellenden) invulling te kunnen geven aan het kerk-zijn. Als er te veel energie moet gaan zitten in de randvoorwaarden gaat dat ten koste van het 'primaire proces' in de kerk: woordverkondiging, eredienst, gemeenschapsvorming, pastorale begeleiding, diaconale inzet.

Verantwoordelijkheidsgevoel

We merken dat kerkrentmeesters behoefte hebben om wat verder naar voren te kijken in de tijd. Zij willen tijdig met hun kerkenraden spreken over ontwikkelingen in en rond de gemeenten die zij dienen. Want alleen dan kun je zo positief mogelijk daar samen op inspelen en op anticiperen. Bij de VKB noemen we dat: pro-actief kerkbeheer. Dat komt niet in mindering op geloof en vertrouwen. Het is eerder een uiting van verantwoordelijkheidsgevoel. Veranderingen gaan steeds sneller. Je kunt er steeds minder vanuit gaan, dat het met de kerk altijd wel weer jarenlang ongeveer hetzelfde zal gaan.

Behoeften die leven

Wat horen wij terug van kerkrentmeesters? Wat zouden zij willen?

Zij willen graag een makkelijk instrument om te zien wat de leeftijdsopbouw van hun huidige giftgevers doet met de totale opbrengst bij het ouder worden van die groep.

Zij zouden graag met wat scenario's willen werken naar de toekomst toe: 'wat... als...'. De substantiële variabelen waar je dan in kunt variëren zijn aan de lastenkant: de formatie betaalde medewerkers plus de kosten van onroerend goed en aan de batenkant: de opbrengst van geldwervingsactiviteiten.

Kerkrentmeesters zouden graag wat vergelijkingen kunnen maken met vergelijkbare (wijk) gemeenten: hoe doen zij het wat betreft verschillende variabelen, hoeveel geven zij uit aan huisvesting, aan pastoraat, in relatie tot aantal gemeenteleden, en als percentages van ▶

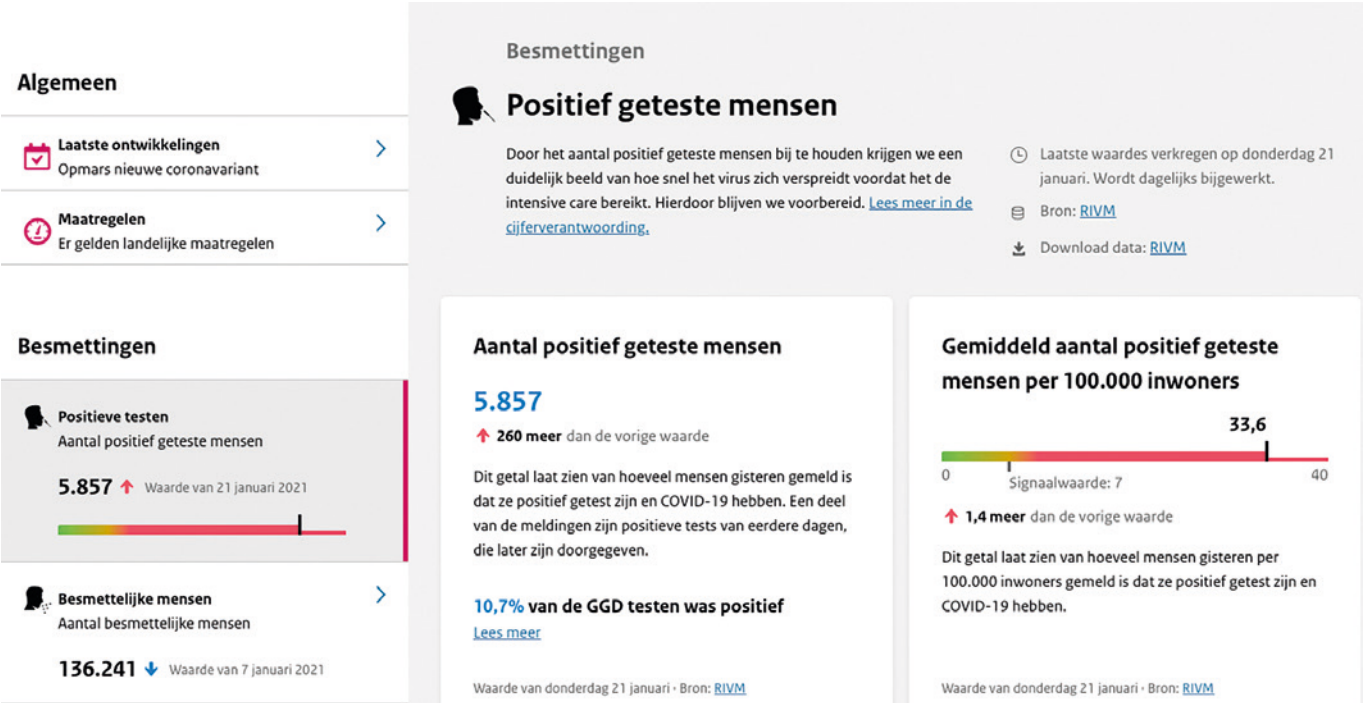

het geheel, hoeveel levend geld wordt er geworven per gemeentelid, hoe groot is de gemiddelde betrokkenheid, hoeveel geld wordt er geworven met andere activiteiten. Dat soort zaken.
Zij willen graag goede voorbeelden zien van hoe in sommige (wijk) gemeenten zaken goed zijn aangepakt, waardoor er vitaal beleid gemaakt kan worden met een goede randvoorwaardelijke basis daaronder die ook op termijn houdbaar is.

Wat kun je nu met gegevens?

Wat heb je nu aan zulke gegevens, kun je niet volstaan met het sluitend houden van de exploitatie van jaar tot jaar? Ja, dat zou kunnen, maar dat is dan inderdaad sturen in de mist: je kijkt maar een paar meter voor je uit en zorgt ervoor dat je nergens tegen aanbotst. Maar je ziet niet wat de mogelijkheden zijn in een wijder perspectief. En dat leer je wel als je je zelf eens vergelijkt met een aantal andere vergelijkbare gemeentes, of als je eens wat verschillende toekomstscenario's met elkaar doorspreekt. Altijd kom je dan ook te spreken over de vraag: wat zouden we willen, wat is ons verlangen, wat is onze roeping, in de plaats waar wij vanuit de Protestantse Kerk plaatselijk kerk mogen zijn.

Dashboard PAKBit

Voor sturingsinformatie heb je gegevens nodig, om ontwikkelingen door de tijd heen en vergelijkingen met anderen goed te kunnen analyseren. Als VKB proberen we al een tijdje om samen met de landelijke kerk hier het nodige voor te ontwikkelen. Ook zullen we aanvullend onderzoek moeten doen. Dat willen we ook graag. Tegelijkertijd proberen we een soort dashboard voor kerkrentmeesters van de grond te krijgen. Daarmee bedoelen we een ICT-toepassing waardoor je tamelijk makkelijk kunt zien hoe je (wijk) gemeente er voor staat, ook in relatie tot sommige kengetallen van andere, vergelijkbare (wijk) gemeenten. We noemden dat tot nu toe steeds 'PAKBit'. In zijn column in dit nummer schrijft ook voorzitter Rik Buddenberg erover. PAKBit staat voor Pro-Actief KerkBeheer it-instrument.

Pilot met aantal gemeenten

In 2020 wilden we van start gaan met een pilot met zo'n tien gemeenten, om met hen nader uit te zoeken, hoe één en ander het best ingericht kan worden. Wat is de sturingsinformatie waar men in de praktijk echt behoefte aan heeft? We hebben de pilot nu al – vanwege corona – een paar keer moeten uitstellen, maar we hopen (nu de vaccins er zijn) dat na de hopelijk laatste hobbel (het opspelen van de Britse variant) we in de loop van 2021 echt van start kunnen gaan. We gaan een aantal van onze leden uitnodigen om aan deze pilot mee te doen. Een aantal leden heeft al aangegeven dat te willen. Als u als college van kerkrentmeesters – dit lezende – ook animo hebt om mee te doen: meldt dat dan bij ons bureau in Dordrecht. Dan krijgt uw college zeker een uitnodging zodra we van start kunnen gaan.

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT
toegekend aan:
Janny Maria de Kok-Sanner,
Dussen-Hank, 50 jaar organist

Cornelis van Woudenberg,Harmelen
52 jaar meerdere functies

GOUD
toegekend aan:
Dirk Broere, Bodegraven
30 jaar organist

Cornelis Bloot, Nieuwerkerk
40 jaar meerdere functies

Jacob Kieviet, Sommelsdijk
30 jaar koster en collectant

Barend van Rookhuijzen, Zaandam
35 jaar lid redactieteam Zaans Kompas

BRONS
toegekend aan:
Rients Agema, Leerdam
12 ½ jaar koster

Marinus Dirk van Leeuwen, Monster
16 jaar koster

EREPENNING
toegekend aan:
Jan Willem Nicolaas Docters van Leeuwen, Dinther
40 jaar kerkrentmeester

Alida Margaretha Bogaard,
Ter Heijde aan Zee, 35 jaar kosteres

Peter Slotman,
Usselo 50 jaar organist

Janny Maria de Kok-Sanner, Dussen-Hank,

Barend van Rookhuijzen, Zaandam

Rients Agema, Leerdam

Jan Willem Nicolaas Docters van Leeuwen, Dinther

Alida Margaretha Bogaard, Ter Heijde aan Zee

Peter Slotman, Usselo

PKN Onderscheidingen

GOUD MET BRILJANT
toegekend aan:
Gezienus Wolters, Leeuwarden
60 jaar organist

GOUD
toegekend aan:

Gerda van der Schans, Bladel
ruim 45 jaar leiding
kindernevendienst en
pastoraatsgroep

Pieter Matthijsse, Bladel
24 jaar meerdere functies

Hendrika Woutrina Elsina
Reedijk-Oosterbeek, Overberg
ruim 40 jaar meerdere functies

Teunis Reedijk, Overberg
ruim 40 jaar meerdere functies

Johan Weerstra, Workum
40 jaar diverse functies

Gezienus Wolters, Leeuwarden

Johan Weerstra, Workum

MERCER MARSH BENEFITS™

VERENIGING VOOR KERKRENTMEESTERLIJK BEHEER IN DE PKN

VKB VERZEKERINGEN

De VKB biedt in samenwerking met Mercer Marsh Benefits een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen.

- Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- Brandverzekering
- Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- Rechtsbijstandverzekering
- Werkgeversaansprakelijkheid
- Groepsreis/ongevallenverzekering
- Ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- Persoonlijke ongevallenverzekering
- Vervangingsverzekering predikanten
- Verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering
- Fraude- en berovingsverzekering

Uw contactpersonen

DIMFIE VAN SUNDERT
010 40 60 520
info.vkb@mmc.com

JOYCE DEN HOLLANDER-OSSEWAARDE
010 40 60 817
info.vkb@mmc.com